

Stech-
flechte!

1 Weismanni f. Christ. Erbsh. f. iusta rationes
collectionis Canonice Scripturarum
Sacrarum, contra modernas quasdam
objectiones vindicata, Tubingæ
1737.

2 Specimen Magni Nichilii in rebus
vestri religionis, Tubingæ 1739.

3 Diff. de veritate divina, fuerit
sicut expulsa, tamen usque recurrit
Tubingæ 1740.

4 Varia Sacra, Tubingæ 1738.

5 Renovata exceptio contra
divinam institutionem Baptismi et
3. Cæne Tubingæ 1736.

Responsiones Speciales ad Georgii
Bulli objectiones de justificatione
fidei, Tubingæ 1733.

l. 29
I. N. 31
DISSERTATIO THEOLOGICA

QVA
**LIBERTINISMVM
DOCENDI**

A
JO. MERCKERO

ex instituto defensum

PRAESIDE

GOTTLIEB VVERNSDORFIO

Theol. Doct. & t. t. Prof. Publ. Extraord.

NVNC VERO EIVSDEM ORDINARIO, CONSIST. ECCLES. ASSESSORE
AEDIS D. MARIAE PASTORE, CIRCVLI SAXONICI
SVPERINTENDENTE GENERALI, ORDINIS-

QVE SVI SENIORE

In Illustri ad Albim Academia

D. XXI. DECEMBR. A. R. S. c1o 1o cc III.

asserta legitimæ Vocationis necessitate

REJECIT

M. JO. ANDREAS Senff

Lommatio - Mifn.

EDITIO TERTIA.

WITTENBERGAE, APVD VIDVAM GERDESIAM, 1722.

DSSERTATIO THEOLOGICA

LIBERTINISIMVM
DOCENDI

IO MERCKERO

GOTTLEB V. FRISDORFFO

EDITIONE SECUNDA

ANNO 1784

I. N. 7.

Id pridem magno in negotio habere visi sunt temporum nostrorum fanatici, ut, quem unum omnium maxime destinatis suis ob stare intelligunt, docentium in Ecclesia ordinem, non modo varie criminando contemptum suis reddant, sed & auctoritate prisca, sanctissimisque muniis exutum opprimant prorsus, graduque dejiciant. Ac initio quidem res per cuniculos est acta, quando ingens de subtractis populo juribus, corruptis Doctorum moribus, auctoritate hominum nimia, exercita in conscientias tyrannide, querela: mox de ampliandis Sacerdotii spiritualis officii, & privatis ad instillandam pietatem congressibus, instituta contentio fuit. Quæ cum partim supervacanea, partim suspecta viderentur Nostratibus, & talia, quæ progressu temporis religioni contemptum, ordini S. exitium allatura essent; illi ex adverso de iniquis multorum judiciis quiritari coeperunt, per quæ talia tribuantur sibi, de quibus ne cogitationem quidem susceperint; cum ipsi dignitatem ordinis S. salvam cupiant, atque hoc unum desiderarent, ut docentes sui admoneantur officii, & pravi quorundam in Ecclesia corrigantur mores, omnes denique ad sanctiorem vitæ usum, & consuetudinem perducantur. Nunc autem res erupit in nervum, quando hoc ipso vertente anno prodiit JO. MERCKERI, *Ecclesie Evangelicæ, apud Essenenses in Westphalia, Pastoris de libertate docendi, & potestatem Clavium exercendi Libellus*, vernaculo sermone confectus. Qui quidem prius illud de

A 2

liber-

libertate docendi, argumentum, quatuor complexurus capitibus, cuius, etiam mediocriter idoneo, publice docendi potestatem facit, ac ne feminis quidem, sub certis conditionibus, eadem interdendum esse contendit, vocationis autem necessitatem ex instituto & data opera impugnat, Episcopis denique (ad quos doctrinam publicam nihil pertinere, absurdissime statuit) præter inanem dirigendi moderandique potestatem, nullam relinquit. Quo ipso sicut ordinem docentium, tot communitum divinitus privilegiis, graviter lædit, & quantum in ipso est, penitus ex Ecclesia tollit; sic, quam ille urget laudatque, promiscue docendi licentia, non Libertas dicenda fuerat, sed Libertinismus. Bilem cumprimis omnem in Vocationem per homines evomit, quam quidem sub ingressum Libelli, verbis adeo indignis & contumeliosis exagitat, ut dubium sit, inscitiamne hominis magis miserari, an detestari malitiam debeamus. Das Reich der Finsterniß, inquit, ist so glücklich gewesen, daß es einen besondern Lehr-Satz aus der Nothwendigkeit des Berufs gemacht, und damit sich wider den H. Geist verbollwerkelt hat, da es doch ein blosser Menschen-Sund ist, der zum Verderben der Seelen gerichtet ist. Quæ cum atrocia sint, & vix sine horrore animi recitanda, quam in progressu ostenderit modestiam, facile est perspicere. Nos vero, procul omni acerbitate verborum, rem ipsam plano liquidoque genere scribendi considerabimus, cumque integrum libellum una examinare & discutere opera nequeamus, hac vice, asserta *vocandi necessitate*, solum **DOCENDI LIBERTINISMUM**, propitio Numine, refellemus, ceteris commodiori loco ac tempore reservatis. Quod ut prospere nobis eveniat, **DEUM** supplices poscimus ac oramus!

Ante vero, quam caput rei aggrediamur, notari debet, Auctorem nostrum hominum in Ecclesia *tres classes* constituere. Primam eorum, qui, ceu minus exercitati, *domi* quidem suos, non item *publice* alios, docere possint. Alteram eorum, qui, tanquam peritiores, non solum *domi*; sed *foris* quoque, docere alios possint ac debeant, etsi nondum *Doctores publici* audiant. Ultimam eorum, qui longo usu subacti & exquisita docendi dexteritate, ceu *dono ministrante*, ut loquimur, instructi, cum auctoritate, concionem erudiant, & proprie *Doctores Ecclesie* appellentur. Illis officium docendi *privatum*; istis *commune*; his *proprium*; Omnibus tamen, *citra* peculiarem quandam *vocationem*, convenire existimat. Unde & hanc distinctionem non in *Vocatione* quadam humana, sed *donorum Spiritus S. mensura*, fundatam esse contendit. Quibus sic disputatis, ad Quæstionem p. 7. Ob in der Kirchen ein ieder, welcher mit der Gabe zu lehren von Gott versehen ist, ohn Menschlichen Veruff, frey und öffentlich lehren möge und solle? Responder: Diese Frage besahehen wir, und bekennen zu glauben, daß ein ieder, der geübet ist, ohn Veruff, frey öffentlich lehren könne, und solle, es sey nun, daßer als ein eigentlicher Lehrer, eine besondere Tüchtigkeit, und das darauff beruhende besondere Lehr-Amte habe, oder, wegen wenigern Gaben, in dem gemeinen öffentlichen Lehr-Amte stehe. Hæc est plana Fanatici de libertate docendi sententia, pro qua ita propugnat, ut primum *Libertinismum docendi* plurimam rationibus *adsruat*: tum vero *vocandi necessitatem*, & quæ pro ea e Scripturis afferri argumenta solent, *impugnet*. Nos, etsi forte commodius fuerit, ordinem, quem adversarius tenuit, invertisse: illius tamen insequemur vestigia, suppositaque tantisper vocandi necessitate, primo *Libertinismum docendi* confutabimus: hinc *vocationis necessitatem*, firmato, & a Fanatici

natici corruptelis asserto argumentorum robore, defendemus.

§. II.

Urget igitur 1.) *neminem unquam non vocatum, vel Laicum, ne quidem Pontificios inter, nedum Nostros, prohibitum fuisse, editis scriptis docere alios. Quod prisca juris vestigium, uti non sine Numinis providentia, sit etiamnum super; ita ex eodem potestatem publice docendi, sine vocatione, oppido elucescere. Libros enim scribere, genus quoddam esse doctrinae publicae, tanto majoris reputandum momenti, quod, cum viva voce, non nisi unus catus; scriptis, innumeri doceantur; ita ut si hoc comparetur cum illo, solum prope dici debere publicum videatur. Si periculum velimus respicere, multo majus e scriptorum editione, quam viva institutione posse emergere. Et tamen, hoc non obstante, cuius etiamnum permissum esse, citra vocationem, editis libris, totum orbem docere: Hinc ergo ad publice docendum vocationem non requiri, liquido constare.*

§. III.

Quae uti cum quadam veritatis dicuntur specie, sic ad eadem penitus refellenda notamus, accurate distingui oportere scriptores. Horum enim alii *Theologi* sunt, alii *Politici*, quorum nomine illos omnes complectimur, qui sacra ex professo & instituto non tractant, cujus demum cunq; sint conditionis, aut ordinis. *Illi*, Theologos puta, hoc ipso, quod per Vocationem legitimam publice docere iussi sunt, scribendi potestatem una sunt consecuti, maxime, qui in Scholis & Academiis docent, in quibus partem officii esse, eruditae lucubrationibus bono publico inservire, dudum a *Luthero, T. III. Vitemb. Esal. 82. f. 139.* & iis est observatum, quibus mores hominum formare curae cordique est. Vid. *B. Dürrius in Comp. Theol. Mor. Part. Spec. c. 11. pag. 307.* Et ex eod. *D. Olear. Tab. LXI. Theol. Mor. num. 5. Conf. Dannbauer, in præf. des Straßb. Denckmals.* De quibus tamen in presenti non opus est multum disquirere, quum nulla de iis mota sit controversia De Laicis, vel, ut loqui amamus, Politicis, maxime

xime disputatur, qui si aliquando evulgant aliqua, ab iis, quibus alioqui vacare debebant, muniis aliena, illa vel *pure* sunt *sacra*, vel *mixta* saltem, cujusmodi *Brunnemannum* quondam, *Zieglerum*, *Frischium*, nescio sanctiore consilio, an feliciore successu, edidisse meminimus. Si *mixti* generis fuerint, *Vocatione speciali* non indigent, quod fere argumenta sacra, deductis e foro rationibus, illustrent, vel profana sacris quibusdam observationibus, ceu condimentis, aspergunt, mirificum denique divini humanique juris consensum docent. Si *pure sacra* ediderint, tum vero hæc porro vel *sacris Literis*, receptæque in *Symbolis* doctrinæ conformia, vel non conformia fuerint. Si prius, denuo vel *cum Theologorum*, ad quos illa cura pertinet, *consensu* & approbatione vulgantur, vel *sine* illa. Si illud; *Vocationis specialis* defectus subsecuta *Theologorum* approbatione quodammodo pensatur, quorum personam, horum permisso, in se recepisse videntur, idque non magis poterit improbari, quam si quis, nondum licet vocatus, concionando se exerceat, vel alterius vices catechizando sustineat. Si hoc; dummodo sana scripserint, *vocatio Generalis*, seu, ut nonnulli nominant, *charitatis*, suffecerit, qua omnes Christiani tenentur, gloriam Dei, & proximi utilitatem provehere. Quod cum purioris religionis studio inprimis fieri possit, bene faciunt, qui eam cunque scriptis editis consententur, illustrent, defendunt aliisque propinant: Maxime in casu necessitatis, & cum *Ministri Ecclesiæ* sui in docendo officii obliviscuntur. Dormitantibus enim canibus, ubi veritatis *Capitolium* ab hostibus petitur, ne auferibus quidem licet esse mutis, nec, cum omnia ardent, alia, quam *charitatis*, est expectanda *vocatio*, omni ordine, ut loquitur *D. Dannbauerus*, antiquior. Vid. *Hodof.* p. 1054. Interim cum res sacræ non modo reverenter, sed etiam circumspecte tractari debeant, tanquam hujusmodi, in quibus bis peccare non liceat: tum vero unius ingenium hominis omnibus excolendis sit impar, & sua quemque conscientia

mo-

moneat, ut rebus ad se non pertinentibus abstineat, nec ea docere alios audeat, quæ ipse nondum perdidicit, adhæc Theologos inter non desint, qui scribendo officium suum faciant, merito illud *Syracida* pruritu quorundam opponimus: *καλεώτερά σε μὴ ζητες, καὶ ἰσχυρότερά σε μὴ ἐξέταζε. ἂ προσετάγη σοὶ, τὰυτα διανοῦ. εἴ γὰρ ἐστὶ σοὶ χρεῖα τῶν κρυπτῶν.* Difficiliora Te ne queras, & fortiora Te ne scrutaris. *Quæ præcepta sunt Tibi, hæc cogita.* Non enim est Tibi opus occultis. In *superuacuis operum tuorum ne sis curiosus, plura enim intellectu hominum offensa sunt Tibi.* Cap. III. v. 29. sq. Præclare, ut solet, hæc de re B. Maubefius de *V. L.* pag. 39. b. scribit: Aposteln und Pfarrer Herren, so es Befehl haben, wie S. Petrus sagt, sollen dem Wort und Gebet obliegen, NB. Bücher schreiben, die Schrift erklären, gewaltig seyn die Widersacher einzutreiben, und ihnen die Schnauze zu verquellen, wie *CHRISTUS* den Epicurischen Sadduceern. Vos etiam non sic, sagte D. Luther, da ihm ein Herr ein Buch zuschicket, darin er vom Glauben und Wercken oben und eben hin geczehlet hatte. Denn wie Christus saget von seinen Predigern, Vos non sicut Reges, so gelte auch der Spruch in der Gegenschank von Regenten, Vos non sicut Prædicatores. Ein ieder thue und richte aus, was ihm Gott aufgelegt, Prediger lehren und beten, Regenten wehren und schützen, der gemeine Mann warte seines Handwercks und Gewerbs, und gehe fleißig zur Kirchen, bekenne dasselbe, wenn er gefragt wird. Also hat iederman alle Hände voll zu schaffen, und kan dabey durch den Glauben an Christum selig werden. Et certe persuasum habeo, in sua quemque disciplina & arte, tot atque tanta habere scribendi cupidum, quæ tractet, excolat, investiget, aperiat, ut ab invadendis alienis, procul omni suspicione ignaviæ, possit abstinere. Et sicut consummatum quendam in orbe terrarum dari Theologum, profus inficior; sic nec dum quenquam in alia quadam arte eo perfectionis crediderim ascendisse, ut, quod amplius agat in ea, non habeat. Sati us ergo fuerit Theologis sacra relinquere,
&

&, ad quod quisque constitutus est, agere, quam sua negligendo, aliena occupando, utramque corrumpere. Quod si quis ad præposterum scribendi pruritus etiam corruptelas in doctrina adjecerit, quod altero abhinc Seculo *Peucerum*, & *Sturmium*; Nostro *Thomasium*, *Fridlibium*, *Brenneisenium*, fecisse meminimus, tum vero, Politicorum conatus tanto magis improbandos esse, statuimus. *Specialis enim Vocationis tabulas*, quas ostendant, non habent: *Generalem* similiter obtendere non possunt, ut quæ pro scopo habet rem bonam, cum ipsi contra scriptis suis & Ecclesiam turbent, & errores disseminent, & pios offendant, & mala denique plurima in Ecclesiam invehant. Quo pacto non magis illi vocati esse poterunt ad scribendum, quam improbi homines ad peccandum. Non enim ad immunditiam vocavit nos Deus, sed ad sanctificationem, 1. *Thess. IV, 7.* Itaque *Peucerum* a Saxone, *Sturmium* a Pappo, reprehensum esse accepimus, quod, cum illé urinam inspicere, & artem Medicam exercere: hic literas humanitatis juventuti proponere debuerit; alter *Catechismum Calvinianum* scribere, alter, *conductitium* Reformatorum *Rhetorem* dare, quam officio suo rite, diligenterque defungi, maluerint. Nec rara sunt eorum, hoc maxime tempore, exempla, quorum in tractandis ex professo sacris protervia, quando alia ratione ad sanitatem reduci non potuit, Principum edictis reprimenda fuit. *Interim*, inferet Merckerus, *Laicis evulgatione librorum interdici non potest, ob generalem vocationem, qua omnes Christiani fruuntur. Quæ si ad scribendum potest sufficere, cur non etiam ad docendum?* Resp. Multum inter se differunt, scribere, & publice viva voce docere. Illud est *arbitrarium, liberum*, & (si a profitentibus in Schola discesseris) *extraordinarium*. Permittitur enim Laicis, ad sacra tractanda idoneis, tanquam exercitium quoddam *Propheticum*, si fiat cum *consensu* Theologorum, sine purioris doctrinæ noxa, & propriæ vocationis neglectu. Vel etiam in casu *necessitatis*, & cum *Vocatio charitatis* id exigit. Adeoque nec ex *speciali officio debitum*, nec in

B

ordine

ordine certo fundatum est. Hoc vero est *ordinarium, statum, perpetuum, vi ordinis a Deo instituti, præstandum, & ipsius Ministerii Ecclesiastici munus comprehendit. Quæ plurimum differunt. Instas: Utrumque tamen doctrina publica genus est, imo, quod sit scribendo, magis est publicum, quam quod viva voce præstatur. Resp. Publicum vel accipitur sensu Grammatico, & sic id omne notat, quod non est privatim actum, utut sit privato consilio susceptum, & opponitur clandestino: Vel Politico, quo notat, quod non modo publice actum, sed publica quoque auctoritate firmatum est, opponiturque privato. Illo modo hi omnes docent publice, qui vel scripta evulgant, vel in Academiis, & alias, scholas aperiunt, omnibus, quibus volupe est, frequentandas. Hoc autem hi soli Doctores publici audiunt, qui auctoritate Principis & Ecclesiæ, vi ordinis a Deo instituti, ad publice docendum sunt obligati. Ad illud Generalem vocationem sufficere, concedimus: ad hoc, negamus.*

§. IV.

Urget II. naturam ipsam suggerere, quod suis quisque donis, libere & palam, citra vocationem, omnibus & posse & debeat inservire pro viribus. Unde veteres nec a Philosophis profana tradituris, nec ab Apostolis Evangelium afferentibus, Vocationis humane tabulas requisiverint: Quod cum nihilominus fiat hoc tempore, jugum Christianis hominibus imponi, ne gentilium quidem cervicibus toleratum, & obscurari nature lumen, quod tamen per Scripturam non minui, sed amplificari debuerit.

Resp. Omnino natura ipsa dicitur, unicuique licere, donis suis alteri inservire pro viribus. Nec tamen illa negat, accedere debere vocationem, si ordo divinus id postulet. Ut enim hujus necessitatem ignoret, utpote ex solis S. Literis cognoscendam; generatim tamen unumquemque jubet rite defungi mandatis sibi partibus, & accurate servare ordinem

nem a superiore præscriptum. Qui cum circa Ecclesiæ Ministros id postulet, ut nemo, nisi vocatus, docendi potestatem accipiat, jam certe ipsius naturæ iudicio peccant, qui non expectata Vocatione doctrinam publicam occupant, peculiari Ecclesiæ ordini de voluntate Numinis reservatam. Nam ne inter Ethnicos quidem defuerunt, qui vitandæ confusionis, & boni publici ergo, vocationis necessitatem in munere publico obeundo agnoscerent. Itaque Augustus Cæsar, *ut ex auctoritate eius Jcti responderent*, iussit: ab eoque tempore ad Hadrianum usque *ius respondendi* ab Imperatoribus est datum. Sic M. Antonius Pius Rhetoribus & Philosophis per omnes Provincias honores & salaria detulit: M. Ant. Philosophus autem Athenis omnis doctrinæ Magistros, annua mercede conductos, *ad communem Gentium utilitatem*, ut loquebatur, instituit. Vid. *Heidm. Hist. L. IV. p. 156. 160. 168. Conf. Svet. in Cæsar. c. 34.* Ac licet olim, quod minime diffitemur, plurimi etiam non iussi, sapientiam fuerint professi, ab his tamen ad *ordinarios Ecclesiæ Magistros & Doctores* concludere est nefas: De his enim vocandis *mandatum* extat: De illis nullum. Unde adeo mirum esse non debet, quod ab Apostolis Evangelii præconibus nulla est vel Athenis, vel alibi, requisita vocatio. Hanc enim ad obeundum Ministerium necessariam esse, gentibus, antequam veram religionem plenius imbibissent, non magis constare poterat, quam quod Apostoli non Spermologi essent, cujusmodi videbantur initio, *Act. XVII, 18.* sed voluntatis divinæ veri legitimi-que interpretes. Sufficit, reapse vocatos fuisse illos, eique rei multis miraculis copiosam fecisse fidem, siquidem in præfenti non, utrum Vocatio Doctoris omnibus *nota & credita*, sed utrum in futuro Doctore omnino *adesse* debeat, disputatur. Calumnia vero est, his talibus Christianis hominibus eripi *libertatem*, &, nescio quod, *servitutis humane jugum* imponi. Uti enim *Deus est Deus ordinis, non confusionis*, i. *Corinth. XIV, 33.* ita Christianæ libertatis ratio non in immoderata

quadam, & nullis legibus circumscripta *licentia*; sed in liberali quodam ingenuoque, & ad divinæ mentis regulas exacto, compositoque *obsequio* est quaerenda. Ita enim nos liberatos esse per Christum existimemus; ut nihilominus boni ordinis custodes, & servi esse justitiæ, debeamus, *Rom. VI, 18. 1. Cor. XIV, 40. Gal. V, 13.* nisi primos homines, nescio qua, tyrannide oppressos ac miseros, contra vero efferatos & barbaros homines omnium liberrimos ac beatissimos dicere velimus. Neque etiam hoc pacto *natura vis* infertur, aut *lumen* illius *minuitur*. Dum enim extra fallendi periculum ponitur, & ad limites ab ipso Auctore positos revocatur, perficitur potius & augetur, quam supprimitur & obscuratur. Et sicut per latam de vitanda scortatione legem homo non jure contrahendi matrimonii privatur, sed a foedis libidinis retrahitur; ita per assertam vocandi necessitatem non Christianis *jugum* imponitur, sed vera *Libertas* defenditur & confusio evitatur.

§. V.

A Lege naturæ ad *scriptam* transit, docetque, *banc* jubere, ut Deum ex totis viribus & vitæ ac religionis socium, ceu nosmet ipsos, amemus. Quod cum per publicam in Ecclesiæ doctrinam cumprimis se exerat, palam esse, quod ad eam peculiaris quædam vocatio expectari non debeat, cum generale illud, de exerenda charitate, præceptum possit sufficere.

Resp. Generale Præceptum non, nisi generalia officia, potest præscribere. Satis itaque fuerit, vi hujus religionem confiteri, laudare, defendere, domesticis & familiaribus privatim instillare, & alio quocunque modo provehere: publice vero docere & administrare Sacramenta, uti sunt specialia, sic communi illo Charitatis præcepto extra casum necessitatis, minime continentur. Alioqui & feminis demandandæ hæ partes forent, quæ non minus, quam viri, ad exercendam chari-

charitatem sunt obligatæ: Quod tamen semel atque iterum fieri vetat Apostolus, *1. Cor. XII, 34. 1. Tim. II, 11. 12.* Possent etiam, sub eodem Charitatis prætextu, omnes, qui se ad regendam rempublicam idoneos esse crederent, invadere illam, & Magistratus sibi personam sumere. Quod uti nemo, nisi Anabaptisticis furoribus occupatus, licere dixerit; sic generale illud, salvo speciali præcepto, salvo item Ordine divinitus constituto, est intelligendum. Præsertim cum plures sint exercendæ charitatis occasiones & modi, nec opus sit, illum e multis eligere, qui citra Ordinis divini perturbationem, & ipsius charitatis jacturam usurpari non potest. Auctor ipse *Commune charitatis præceptum* non, nisi sub respectu ad apertudinem & dexteritatem, vult observari; Cur non igitur etiam sub respectu ad *Ordinem divinitus constitutum*? Neque enim tantum quid fiat, sed & quo consilio, ordine, modoque fiat, videndum est. Secus qui fecerit, non majorem a Deo inibit gratiam, quam miles injustu Imperatoris pugnans, utcumque rem strenuè ac feliciter gesserit.

§ VI.

Attamen IV. objicit; *Moses in votis habuit, ut omnis DEI populus vaticinaretur, Num. XI, 29. Quod, nisi publice, fieri non potuit. Nec tamen requisivit vocationem, ut quam in universum populum cadere non posse intelligebat: sed sufficere gratiam Spiritus S. collatam credidit. Cur ergo, præter hanc, nostro tempore Vocationem urgemus?*

R. Quod prophetare h. l. idem sit, quod publice docere, vel interpretari scripturas, nondum, opinor, confectum est. Neque etiam id muneris ad LXX. Seniores spectasse, ullibi legitur in Scripturis. Quin imo absurdum fuerat, vovere, ut omnis doceret publice populus: cum Moses probe nosset, non omnes vel debere vel esse posse doctores, *1. Cor. XII, 29.* Rectius e Pontificiis Bonfrerini ad h. l. f. 775. *Crediderim, in-*

quit, eos & divinas laudes cecinisse, & abdita quaedam enunciaſſe, ita, ut tum ipſo orationis modo, cum exteriore habitu ſatis appareret, ipſos divino quodam ſpiritu agi, quemadmodum & de Saule legimus. 1. Reg. X, 10 19. Eandem in ſententiam accipit vocem e Reformatiſ Ravanelſus in Bibl. cui prophetare eſt, de rebus arcanis & ſublimibus magnifice diſſerere. E Noſtris autem B. Walſb. in Harm. f. 707. vox, ait, prophetare eſt Paulo idem, ac ſcripturas & linguas interpretari, aut Doctorem eſſe: Moſi vero eſt, ſapienter & pie de DEO loqui. Joel, II, 23. Ad quod cum omnes homines promiſcue ſint obligati, nihil opus eſſe *Vocatione Speciali*, facile concedimus. Quod ſi vel maxime largiremur, prophetare h. l. idem eſſe, quod publice docere, explicare & applicare ſcripturas, num quis *Vocationem* affuiſſe negaverit? Cur enim dona illa, excellentiſſima & longe maxima extra ordinem fuerant collata, quam in *teſtimonium*, quod vocarentur *divinitus*, ut loquitur Ravanelſus: Ne quid addam de eo, quod nomina illorum DEI juſſu ſcripta & in tabulis conſignata fuerunt. Quae ſane de *Vocatione etiam Speciali*, ſi non ad *ministerium* in *Eccleſia*, tamen ad *Magiſtratum* in *Republica* gerendum, facile teſtantur.

§. VII.

Porro ex Deut. XVIII, 20. docet, nonnullis olim permiſſum fuiſſe publice docere, quorum de *Vocatione* nihil conſtiterit. *Humanam* enim certo deſuiſſe: *divinam* jactatam quidem ab iis, nec tamen, ante vaticinii complementum, *demonſtratam* fuiſſe.

Reſp. Atqui ex hoc ipſo loco diſcere poſſumus, *Propheſas*, veri falſive fuerint, in nomine Domini docuiſſe, & quandam *Numinis* *vocationem* jactaſſe. Quo ipſo hujus neceſſitatem indubie agnoverunt. Quid enim alioqui opus erat, auctoritatem juſſumque *Numinis* præ ſe ferre? Cumque h. l. *dubitationem* & ſollicitudinem hominum de veritate *vocationis* jactatæ non modo non improbet DEUS, ſed & rationem

nem ejus investigandæ ac perquirendæ præscribat, denuo necessitatem vocationis egregie confirmavit. Infitat: *Verruntamen audiendi fuerunt Prophetæ, antequam de Vocatione constaret, idque vi juris communis, quo tenebantur, iis omnibus publice docendi facere potestatem, quos probabile erat, aliqua ad utilitatem Ecclesie collaturos.* Resp. Audiebantur Prophetæ, non quia juris communis erat, neminem doctrina publica prohibere, sed quia generalem Vocationem, velut Ecclesie membra, reapse habebant: *specialem vero, eandemque immediatam, jactabant.* Ea de causa, nisi quid traditæ, receptæque doctrinæ manifesto contrarium assererent, tamdiu docere poterant, donec ex eventu, *cujus in nomine loquerentur, constaret.* Prout enim hic vel respondebat, vel non respondebat prædictis; ita, quam jactarant, vocatio vel adesse, vel non adesse, concludebatur. Quæ ipsa quam ad evincendam vocandi necessitatem mirifice faciunt, nemini non æquo judici facile apparebit.

§. VIII.

Obvertit VI.) apud Ebraeos neque Sacerdotes, neque Levitas, neque Prophetas, nec alios denique ab hominibus vocatos docuisse in scholis, sed qui optime intellexerint Scripturas, eaque de causa Legis periti sint appellati. Etenim Prophetas extra ordinem missos a Deo, nulli vel loco, vel tempori alligatos, pauciores etiam numero, quam pro scholarum multitudine fuisse. Sacerdotes vero & Levitas 1.) tria tantum munia obtisse, cultus nimirum Levitici administrationem: *causarum qualiumcunque ex lege dijudicationem: denique divini nominis celebrationem.* Tum vero 2.) eos non per omnes omnium tribuum civitates, dispersos; sed certis, iisque numero paucis, urbibus affixos singulis in scholis eo labore defungi non potuisse. Nullibi etiam 3.) in scripturis legi, quod munus publice docendi ad eos pertinerit. Postremo 4.) Christum Levitas & Sacerdotes nullibi ob corruptelas Doctrinæ, sed Legis peritos, reprehendisse. Neque etiam alios, ab Judæis vocatos, publice docuisse in scholis, cum id taceat scriptura; que Archi-Synagogos quidem, & Inspectores scholæ,

schole, non tamen auctoritate publica constitutos, eosque ordinarios Doctores alleget ac celebret. Unde adeo inferri, cuius sacrarum literarum gnaro, cuiusmodi Legisperitos Scriptura nominet, potestatem publice docendi fuisse.

Ac *Prophetas* quidem ordinario docendi munere functos non esse, facile assentimur, quos minime ignoramus non tam *vetera* tradidisse, quam *nova* & incognita revelasse. *Levitas* vero & *Sacerdotes* non modo ministrasse in templo, & causas dijudicasse ex Lege, nomenque Dei laudasse, quod adversarius fateatur, sed & *ordinarie* explicuisse legem, & populum docuisse, certius est, quam ut, salvo Scripturæ, & Antiquitatis testimonio, vocari possit in dubium. Idque probamus 1.) ex Instituto divino & ordinatione. Quid enim clarius distis *Levit. X. vers. 11.* Dixit Dominus ad Aaronem: *Vinum & ficeram non bibetis, Tu, & Filii Tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini, quia NB. preceptum sempiternum est in generatione vestra, & ut habeatis scientiam discernendi, inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum: doceatisque filios Israel omnia legitima mea, que locutus est Dominus ad eos per manum Moysi. Et Ezech. XLIV. 23.* Sacerdotes & Levites, filii Zadock, populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, & inter immundum, & mundum ostendent eis: Et cum fuerit controversia, stabunt ad iudicandum leges meas, & precepta mea custodient in omnibus solennitatibus. *Malachia II. v. 7.* Labia Sacerdotis custodiant scientiam, & legem requirant ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum est. Quæ verba de sola iudicandi, & controversias, de ceremoniis, decidendi potestate, exclusa doctrina publica, explicat adversarius, sed perperam. Utramque enim *Levitis* & *Sacerdotibus* initio, postmodum vero *Pharisæis*, & *Scribis* convenisse, ex eo, quod *super Cathedra Moysi sedere* dicuntur, eleganter ostendit *B. Glasius, Philol. S. L. V. Tr. I. p. 1093.* Obstat etiam titulus *legatorum Dei*, qui hominibus in Scriptura ob voluntatis divinæ annunciationem præcipue tri-

buitur 2. Cor. V, 21. Unde D. Andr. Osiander in Bibliis ad hæc verba sic commentatur: Hoc est officium Sacerdotum, ut veram Dei, & voluntatis ejus agnitionem habeant, aliosque doceant: Et vult Deus, ut populus verbum Dei incorruptum ex ipsis audiat: quia sunt Legati omnipotentis Dei. Chemnitius autem ex hæcenus citatis locis colligit: Partem Ministerii Sacerdotum fuisse, docere, & de lege Dei respondere, T. I. Harm. f. 110. Quod quidem eo usque verum est, ut etiam vitio vertatur sacerdotibus, mercede docuisse, perinde ut Prophetis, pretio divinasse, Miche III, 11. Urgemus II.) praxin, & perpetuam instituti divini, inde a Mosis temporibus, observationem. Josaphatus enim anno tertio, ex quo regnare cepit, misit ad docendum per civitates Jude idoneos homines, Levitas & Sacerdotes, qui docuerunt in Juda, habentes secum librum Legis Jehovab, & obierunt omnes civitates Jude, docentes populum. 2. Chron. XVII, 7. seq. Sic Cap. XXXI, 4. Ezechias præcepit populo habitantium Hierosolymis, ut darent partes Sacerdotibus & Levitis, ut possent vacare Legi Domini: h. e. ut ad marginem interpretatur Lutherus: Daß sie nicht, aus Mangel der Nahrung, müßten die Bücher lassen / beyde zu studieren und NB. zu lehren. Unde & de iisdem Levitis dicitur, quod erudierint omnem Israel, & sancti fuerint Domino, cap. XXXV, 3. Atque hoc quidem institutum ne quidem a captivitatis Babylonicæ temporibus neglectum fuisse, exemplo Esrae Sacerdotis conficitur, qui erat scriba verborum Legis Domini, & statutorum ejus super Israel, parabatque cor suum, ut investigaret Legem Domini, & faceret, & doceret in Israel præceptum & iudicium, Nebem. VII. versic. 6. 10. Addimus III.) rationes. Enimvero quicquid Patriarchis circa sacrorum dispensationem & administrationem competiit, illud ad iribum Leviticam, & imprimis ad familiam Aaronis, transit. Atqui publice docere & administrare sacramenta, Patriarchis competiit, Genes. IV, v. 26. VI. 3. coll. 2. Pet. II, 5. Gen. XIII, 4. 18. XVII, 23. XXVII, 25. XXXIII, 20. XLVI, 1. E. Quod argumentum Dorstbei est, quo circumcisionem ordinarie a Sacerdotibus in V. T. peractam fuisse contra R. Montacut. Orig. Eccl. P. I.

C

num.

num. 79. p. 81. ostendit, *Dissert. XI. in Exod. cap. IV. §. 26. p. 282.* Nulla etiam sufficiens, & idonea ratio apparet, cur vulgo permitti debuerit hæc sacratissima actio, quæ tanta sollicitudine & cura a Patriarchis fuerat celebrata. Quod patet ex locis allegatis.

Provocamus IV.) ad Antiquitatis consensum. *Pbilo* enim apud *Euseb. de Preparat. Evang. L. VIII, 7.* cum de sancito per Mosen singulis sabbatis, ad legem audiendam, conventu exposuisset: καὶ δῆτα, inquit, συνέρχονται μὲν αἰεὶ, καὶ συνεδρεύουσι μετ' ἀλλήλων. οἱ μὲν πολλοὶ σιωπῇ, πλὴν εἴ τι προσεπιφημισαὶ τοῖς ἀναγινωσκουμένοις νομίζεται. τῶν ἰσραῶν δὲ τίς ὁ παρών, ἢ τῶν γερόντων εἰς ἀναγνώσκει τὰς ἱερὰς νόμους αὐτοῖς, καὶ καθ' ἑκάστον ἐξηγῆται μέχρι σχεδὸν δέλης ὀψίας. καὶ τῶδε ἀπολύονται, τῶν δὲ νόμων τῶν ἰσραῶν ἐμπείρους ἔχοντες, καὶ πολὺ δὴ πρὸς εὐσέβειαν ἐπιδεδωκότες: *E sacerdotibus vel senioribus aliquis sacras Leges palam recitans, omnes sigillatim exponit, donec alta jam vespera descendunt universi &c.* Ut adeo nec S. literarum, nec piæ antiquitatis gnarum esse oporteat *Merckerum*, qui tanta cum audacia negat, *Sacerdotibus & Levitis ordinarium, publicumque docendum in populo Israelitico fuisse conceditum.* Sed & illud multo falsissimum est, præter *Sacerdotes & Levitas*, proximis imprimis, ante Christi adventum, temporibus, nullos fuisse ab Judæis legitime vocatos, qui ordinariè exponerent legem, populumque docerent. Quis enim non meminerit *Scribarum* in populo Israelitico, qui alias *νομοδιδάσκαλοι* appellantur, quorum has fuisse partes ex Scripturis & Antiquitate facili poterit demonstrari negotio? Nonnulli horum initia, ut *Horingerus* testatur, vel ab ipsa *Legis promulgatione* arcessunt, qua tradita, Scribis fuerit opus, eanden & describentibus, & prælegendibus, & explicantibus. Alii ad *Davidis* tempora referunt cum *Dorsebeo*, qui *L. c. p. 285.* scribit: *David Rex constituit 1. Chron. XXIII, 3. שופטים ושרים Scribas & Judices, ut red- dit Vulgatus: Praefectos & Judices, ut Arias; Moderatores & Judices, ut Tremellius, sexies mille. Γραμμα- τῆς*

τῆς καὶ κερίας, quorum officium γραμματέων καὶ διακρίων vocat.
 Προγραμματῆς itaque circa sacrorum curam, consilia Salutis, dubia fi-
 dei, negotia sacramentorum, versati videri possunt. Et mox: Qui
 mos obtinuit bene constituta Ecclesia. Eumque revocavit finita Ba-
 bylonica captivitate Esra. Hæc Dorscheus. Alii ad Josapha-
 tum descendunt, qui Sacerdotes & Levitas ad docendum po-
 pulum misisse dicitur 2. Chronic. XVII. Alii ab Esra hujus in-
 stituti originem arcessunt, cum Cbemnitio nostro, qui T. I.
 Harm. f. 110. arbitratur, post captivitatem Babylonicam, cum sacer-
 dotes, occupata politica gubernatione officium suum in tradenda reli-
 gione non facerent, illam ministerii partem Scribis commendatam
 fuisse. Cui sententiæ Hottingerus subscribit in Thef. Phil. L. 1.
 Sect. 1. v. 2. p. 75. Alii Hieronymum secuti, scribarum auctores
 Hillelem, & Schammai jactant, eodem Hottingero teste. Ut-
 cunque istud se habeat, id certum est ἐκ γερειῶν ἀρχαίων, ab
 antiquis temporibus fuisse, qui Mosen in Scholis prælegerent,
 & interpretarentur Act. XV, 21. Nec minus id exploratum ha-
 bemus, Scribarum, non sectæ, sed muneris, fuisse nomen, se-
 cus ac Baronio & Elmacino persuasum est, contra quos vid.
 Casaub. Exerc. p. 52. Drusus de tribus Sect. p. 49. inprimis Frid.
 Spanhemius P. III. Dub. Evangel. p. 404. & Jo. Camer. OO. p. 117.
 Quod tamen angustiis adeo limitibus circumferri non debet,
 ut cum Jo. Rainoldo c. Hartum. c. VII. f. 175. sui tantummodo
 Sacrum, ad instar Canonistarum apud Pontificios, docuisse existi-
 memus. Multo enim id latius patuisse, vel ex eo colligere
 nobis liceat, quod, procul temperamento, Νομοδιδάσκαλοι
 appellantur, & præterea Veteris & Novi, uberrimasque adeo
 & copiosissimas doctrinas e penu sua proferre ab ipso Servato-
 re, Matth. XII, v. 52. dicuntur. Rectius Hottingerus l. c. So-
 phrim erant Professores, & Doctores publici, quorum erat Scriptu-
 ras meditari, exponere, vindicare a corruptelis, illas prælegere in
 templis, & in Synagogis, & interpretationem obscurorum, ubi opus,
 adjicere, populum instituere, dubia ex Mose & Propheis objecta sol-
 vere, perplexas quaestiones emendare. Verbo: Officium Scribe pas-

sim per Urbes in Synagogis expeditum dabant docendo, & dirigendo sacra, qua templo Hierosolymitano non essent alligata, ut loquitur Dorsebeus noster l. c. p. 265.

Hi omnes vero Sacerdotes, Levita, Scriba, non uno alterove hærebant loco, sed per totam, qua patet, Palæstinam diffusi in Synagogis, quas numero plurimas habebant Judæi, ordinarie publiceque docebant. Secus ac Auctori persuasum est, qui vel ea de causa hoc munere fungi non potuisse putat, quia certis locis affixi, minime vero hinc inde vagati fuerint. Quo eodem metu Richardus Montacurius laboravit, ob eumque Circumcisionem a Sacerdotibus & Levitis semper administrari potuisse negavit l. c. Neque vero nos diffitemur, ingentem Scholarum per Palæstinam fuisse numerum, siquidem Galilæarum meminit *Mattheus c. IV, 23. 24. Lucas c. IV, 14. seqq. XIII, 10. 11. nec non in Adibus c. IX, 2. XIII, 14. XIV, 1. XVII, 1. XVIII, 4. XIX, 8* Prosevas Romanas *Pbilo in Legat. ad Cajum* laudat. Idem *Lib. III. de Vita Moysi in med. f. m. 685. destinata oppidatim* (τὰ κατὰ πόλεις προσευκλήσια) *sacris precationibus loca commemorat. Josephus autem contra Apionem L. II. in med. fol. m. 1072. Legislator, ait, non semel suos legem audire voluit, sed in unaquaque hebdomade alia opera relinquentes ad legem audiendam congregari, eamque perfecte discere. Interim his omnibus Levitas, Sacerdotes, Scribas, & præfuisse, & præesse potuisse, non est, cur dubitemus.*

Etenim XXIV. Classes Sacerdotum fuisse: quarum singulæ plus, quam 5000. hominum habuerint, ex *Josepho contra Apionem* addiscimus. Atque hi quidem, de unius Aaronis familia oriundi fuerunt. Quantum vero totius tribus Leviticæ populum fuisse existimamus, quem minimum decuplo majorem fuisse oportuit? Ex quo *D. Dorsebeus* infert: *In tanta multitudine hominum, plus quam 120000. quid facilius fuit, quam distributiones ejusmodi missionesque facere, in oppida & urbes, per quas religio universa conservaretur, casus conscientie evolverentur, judicia extemporanea fierent, sacra curarentur, moribundi etiam certis*

certis erigerentur solatiis. Quis illam rempublicam Deoratorum
 hinc necessariis adminiculis caruisse asseverabit? Quis credat, cum
 tanta multitudo sacrificiis & officiis templi destinata fuerit, ceteris
 per regnum Israel curandis neminem affuisse? Nec officit huic sen-
 tentiæ, quod Abimelech cum LXXX. sacerdotibus Nob urbem
 inhabitasse, 1. Sam. XXII, 11. Levitis quoque certa suburbia as-
 signata in Scripturis leguntur. Meminisse enim debebat ad-
 versarius, Tabernaculum t. t. in Kiriathjearim 1. Sam. VII, 2.
 in hujusque suburbiis Nob fuisse, ut B. Schmidius in Comment.
 pag. 720. suspicatur: Ahimelechum vero, summo sacerdotio
 functum, necessitate quadam, ob multitudinem negotiorum
 universam secum familiam habuisse. Unde adeo inferre non
 licet, reliquos nunquam obiisse Provinciarum, vel urbium, do-
 cendi causa. Id enim neque a Prophetarum, Sacerdotum &
 Levitarum personis, neque etiam Ebræorum institutis alienum
 fuisse, Samuelis 1. Sam. VII, 16. Eliæ 1. Reg. II, 1. 2. 4. Sa-
 cerdotum & Levitarum 2. Chron. XVII, 9. c. XXIII, 2. Matthiæ
 1. Macc. II, 45. denique ipsius JESU Servatoris exemplum Act.
 X, 38. facile ostendunt.

Levitas speciatim per universam Palæstinam dispersos
 fuisse, Jacobi vaticinium probat Gen. XLIX, 7. dividam eos in Ja-
 cob, & dispergam eos in Israel. Nec inepte ex Deut. XXXIII, 10.
 Rainoldus c. VII. c. Hartum pag. 183. infert: per universam Israe-
 lem dispersos fuisse Levitas, ut universam Ecclesiam instruerent.
 Idem de Scribis Hottingerus probat ex Matth. XV. v. 1. & Marc.
 III, 22. in Thes. pag. 76. Sed plane rem conficit illustrissimum
 Jacobi Act. XV, 21. testimonium: Moses, inquit, ab anti-
 quis temporibus habet in singulis urbibus, qui ipsum prædicent in Syn-
 agogis, ubi per omne Sabbatum legitur. Hoc ipsum enim
 non modo vetustatem instituti, una cum ejus, omnibus
 in locis, observatione ostendit; sed & Mosen antiqui-
 tus cum in scholis prælectum, cum publice explicatum fu-
 isse, docet, adeoque nisi de Scribis, & ordinariis Legis divi-
 næ interpretibus intelligi nequit. Uti enim Apostoli Cbri-
 stum

sum predicabant, quatenus omnem a Christo promulgatam doctrinam copiosius explicabant; ita h. l. Moyses dicitur *predicari*, quatenus a Doctoribus uniuersa eius doctrina oretenus tradebatur, & ad posteros transmittabatur.

Ceterum his ita disputatis facile apparebit, cur Christus nullibi Sacerdotes & Levitas, sed Scribas & Phariseos ob inuictas in doctrinam corruptelas notaverit. Alii enim molestis docendi partibus se subduxerant: quod supra notauimus. Alii, & hi plerique, ornabant quidem has partes, siquidem & tempore Christi ad explorandum Johannis Baptistæ animum ab Hierosolymitanis sunt missi *Job. 1, 19.* & rogati de nato Seruatore sententias dixerunt *Matth. 11, v. 8.* Interim, quia *Pharisæi* seruant, quia *Secisam* & *Scribe*, quia officium, ut ut ratione familiæ & tribus nunc *Sacerdotes*, nunc *Leuitæ* essent, communi tamen *Pharisæorum* & *Scribarum* nomine comprehendebantur. Nominatis itaque & reprehensis Scribis & Phariseis, Sacerdotes & Levitæ uita reprehensi a Seruatore & nominati fuerunt. Quam absurde uero Auctor existimet Scribarum & Legisperitorum nomine quosvis ad docendum idoneos in Ebraeorum gente uenisse, inferius exponetur.

§. IX.

Urgetur VII.) illud *Matth. XXIII, 2.* In cathedra Moysi sedent Scribae & Pharisei: omnia ergo, quaecunque iusserint, facite. Quem ad locum obseruat: In Cathedra Moysi sedere, idem esse, quod publico docendi officio fungi, & legem interpretari. Id uero non fecisse Sacerdotes & Levitas, sed Scribas & Phariseos, ab utrisque diuersos, & quidem extra uocationem humanam. Ex quo denuo inferre, nullam esse huius in Ecclesia necessitatem, idque argumento non uno conatur euincere.

Respondetur I.) Formulam, sedere in cathedra Moysi ita significare publicum docendi officium, ut connotet successione, & uocationem legitimam. Quo iure enim Moyses docuit, eodem & illi, qui ejus Cathedra infederunt, eique successerunt.

ferunt in munere. Ille vero docuit *jure vocationis*, divinitus acceptæ. Ergo & Pharisei & Scribæ, qui cathedræ ejus infidebant. Quo pacto simul patet, nihil esse, quâ vim obligandi, inter *immediatam* & *mediatam* vocationem discriminis. Etsi enim Moses ab ipso DEO: Scribæ & Pharisei ab hominibus erant collocati in cathedram: hos tamen non minus audire *jubeet* Dominus, quam illum. Observamus 2.) Scribæ & Phariseos minime Sacerdotibus perpetuo oportere opponi. Idem enim Esdra Sacerdos fuit & Scriba, *Nebem. VIII. 2. 4.* Idem fuerunt & Pharisei & Scribæ, *Matth. XXIII, 2.* Idem & Pharisei & Sacerdotes, *Matth. II. 6. c. XXVII, 2.* Quando igitur h. l. Pharisei & Scribæ super Cathedra Moysi sedere dicuntur: Sacerdotes & Levitæ adeo excludendi non sunt, ut etiam vel præcipue sine intelligendi. 3.) Citra vocationem vero docuisse Phariseos & Scribas, falsum est, nulloque prorsus argumento idoneo demonstrandum. Primo enim a.) hujusmodi vocatio, quicquid etiam contradixerit Adversarius, in populo Israelitico vel maxime fuit recepta. Vocatus enim fuerat Aaron, *Ebr. V, 7.* & in persona ejus quotquot ab eo fuerant descensuri. Conf. *Lev. VI. v. 18. c. VII, 36. XXII, 3. Num. X, 8. XVIII, 8. II. 19.* Vocati sunt *Levite* tempore Moysi, cum omnibus subsecuturis posteris, *Genes. XLIX, 7. Num. III, 12. & XLIX, 23.* Vocati sunt *Scribe* & *Pharisei*, quod supra ex ipsa Phrasi: *sedere super cathedra Moysi*, ostendimus. Porro b.) Vocationem hujusmodi in omnes promiscue *Legisperitos* cadere non potuisse, quod contendit Adversarius, facile damus: Cadere tamen potuit in omnes *Legis-Doctores* & *Scribas*. Tertio c.) intuitu *donorum*, & aptitudinis, non humanæ *Vocationis*, Scribis h. l. tribui potestatem docendi, quod adversarius affirmat, falsum. Dexterritas docendi *supponitur*: sola tamen ad ipsum munus capessendum non sufficit. Scribæ & Pharisei h. l. non semel *odnyoi* appellantur. Nec aliter de iis, quam de certi ordinis hominibus, disputat Servator. Denique vehementer er-

rat

rat fanaticus, quando per Scribas seu γραμματεῖς intelligit quoslibet interpretandis scripturis idoneos, sententiamque Christi: Die Schriftgelehrten sitzen auf Moses Stuhl, vernaculo sermone sic explicat: Wer die Schrift auslegen kan, der hat das Lehr-Ampt. γραμματεῖς enim seu Scribæ, iidem erant, qui Νομοδιδάσκαλοι: Aliud vero, est esse νομοδιδάκτων, aliud legitime vocatis, tribuitur. 4.) Phariseos omnium sententia fuisse homines, qui munia docendi citra vocationem invaserint, facilius ab Adversario dicitur, quam probatur. Plerosque & Sacerdotes & Levitas, qua sectam, Phariseos fuisse, ex Scriptura, juxta & antiquitate constat. Quibus tamen docendi partes inde a pricis temporibus demandatas fuisse, supra docuimus. Obstat h. l. formula sedere in Cathedra Moysi, quæ non modo successione, sed & succedentis legitimam Vocationem importat. Obstat eorundem cum Scribis conjunctio, quos ingessisse sese in munia publica nullo scripturæ testimonio poterit comprobari. Imo vero D. Gerhardus noster in L. de Ministr. §. 156. p. 260. hæc ipsa Christi verba explicaturus dicit: Phariseos per Sacerdotalem consecrationem ad S. Ministerii functionem evectos fuisse. E quibus omnibus sole meridiano clarius apparet, citra vocationem in populo Israelitico, publice, & ordinarie, neminem docuisse.

§. X.

Urget VIII.) Servatorem nostrum exantlato rigorofo examine e vestigio in patria, & alias, publice docuisse, nec impeditum in eo, esse ejus de vocatione nondum constitutum, fuisse. Nunquam etiam ob doctrinam publicam, sed ob motam ab eo seditionem, quos adversarios: nec Apostolos, quia docuerint; sed quia Christi resurrectionem docuerint, castigatos: denique, etsi nec sacrorum antistes fuerint, nec de eorum Vocatione gentilibus quicquam constitutum, tamen nec Antiochia, nec Athenis, nec alias, quo minus publice docuerint, impeditos fuisse.

Resp.

Resp. Uti Christum ad publicum ministerium solenniter fuisse vocatum ac missum ex *Jes. LXI, 1. Matth. V, 3. c. XVII, 8. Ebr. V, 5. certum*; sic e contrario *falsum*, de illa civibus ejus nihil innovuisse. Sat ampla enim futurae magnitudinis indicia, puer adhuc, dederat Hierosolymis in templo, quo tempore omnes, qui eum audiebant, stupebant super intelligentia, & responsis ejus, *Luc. II, 47.* Postmodum *profecerat sapientia & atate, & gratia apud Deum & homines*, i. e. magis magisque illa egerat, quæ Deo & hominibus placebant, ut explicat *Theophylactus.* Accedebat illustre *Johannis* testimonium, & vox æterni *Patris*, auscultante ingenti hominum multitudine, cœlius delapsa: *bunc audite, Jo. I, 29. sq. Luc. III, 21. 22. Matth. III, 13.* Neque vero Jesus prius *docendi*, quam *miracula edendi*, fecit initium. Siquidem diserte in Nuptiis Cananæis aqua in vinum versa dicitur *manifestasse gloriam suam, Jo. II, 11.* Porro Hierosolymis, & in Judæa, stupenda signa ediderat, *cap. IV, 45.* Reversurus quoque in Galilæam, Regii cujusdam filium ex ipsis mortis faucibus eripuerat i. c. Speciatim vero Capernaumi non unum ediderat, ante suum in patriam reditum, miraculum, quod ipse testatur *Luc. IV, 25.* Revertebatur igitur *in domum spiritus, accepta manifesta & publica ostensione in doctrina & miraculis.* Inde quoque, *& ea ratione factum est, quod in Synagogis publice docendi locus ei concessus & tributus fuit, quod turba undique ad eum audiendum concurrerent, ut Ebemnitius loquitur in Harm. f. 288.* Quid Cives alioqui ejus de eo senserint, parum refert: nec, ubi jam adest vocatio divina, hominum demum est expectandus *consensus.* Alioqui nemo vel Prophetarum, vel Apostolorum docere unquam, vel prodire in publicum potuisset. Sufficit, Jesum veritatem vocationis, doctrinæque suæ eo usque probatam dedisse, ut seipsum diceret *Prophetam*: fama quoque de illo totam peragraret Galilæam, & usque ad Nazarenorum aures veniret. Alioqui non dubium est, quin Judæi a Doctoribus publicis vocationem perpetuo requisiverint, siquidem & a *Johanne*, cujus iussu baptisimum

p̄simum conferat, *Job 1, 22.* & a Servatore ipso, uno quasi ore ac mente, cujus auctoritate doceat, exponi sibi voluerunt, *Matth. XXI, 23.* Noster solummodo ob ejectionem a Christo mercatores quaesitum fuisse putat: sed perperam. Siquidem illi bi-duo ante, ejectione e templo fuerant, & diserte διδάσκοντες supervenisse Scribæ & Seniores, & illud quaesivisse dicuntur: *quâ potestate id faceret*, nempe quod publice doceret, sedentibus licet in Cathedra Mosaica Pharisaïs & Scribis. Vid. *Cbemi-ni. Harm. c. CL. fol. 293.* Neque vero Christus hanc ipsam quaestionem ut otiosam, inanem, & supervacuum rejecit; sed tantum, perspectis hostium suorum insidiis, nova quadam de *Jobannis Vocatione* quaestione injecta, respondendi periculum commode declinavit. Adversarii tamen brevi post, oblata, quæ eo usque defuerat, accusandi occasione, non modo quod docuisset, sed & quod docendo seditionem concitare voluisset, reum facere studuerunt, quod patet ex *Luc. XXIII.* Quod ad Paulum & Barnabam attinet, certum est, eos fuisse Apostolos, & quod hinc sequitur, legitime vocatos. Negari quoque non potest, ab his, juxta & eorum collegis, requisitam esse Vocationem *Act. IV, 8. 13. 18. V, 28. & c.* Quod vero in Schola Antiochena invitati ad exhortandum fuerunt, causa fuit, quod non infrequens inter Judæos erat, ut, prælecto textu, quidam e plebe surgeret, eumque breviter explanaret. Hinc *D. Chemnitius T. I. c. XXXIV. f. 288.* Officium, inquit, exhortandi NB. præcipue erat Scribarum, sicut ex *Efra* colligitur. Et *Luc. X. v. 26.* Christus inquit: Quomodo scriptum est in lege, quomodo legis? Liberum tamen erat & reliquis, qui domum docendi habebant, & legere & exhortari, certo tamen ordine, sicut manifestum est ex *historia Luca IV, 18. sq. & Act. XIII, 25. & 1. Cor. XIV, 24.* Ex collatione enim horum locorum usus illius consuetudinis colligi potest. Quæ ipsa tamen Exercitia Prophetica ordini Ministrorum non magis nocere possunt, quam quod apud nos vel Aeditui integras homilias, vel pueri Catecheseos capita de pulpito recitant, vel etiam peritiores e plebe

plebe aliquando respondendi de rebus sacris periculum faciunt.

§. XIII.

Recipit sese IX.) ad illud *Matth. V. 6. sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. Quem ad locum observat 1.) hæc verba, uti coram multitudine sint dicta, sic ad omnes etiam Christianos spectare, quod patet ex 1. Pet. II, 9. 12. Phil. II, 15. 16. 2.) Tò lucere b. l. sensu in Scriptura recepto, Job. I, 5. Jesh. IX, 1. 19. notare plenam, liberamque gloria Dei amplificationem, seu doctrina fiat, seu vita: Cumque fieri debeat coram omnibus, qui sint in domo, hinc 3.) inferri, circa vocationem, omnibus promiscue fidelibus publice docendi potestatem tribui oportere.*

Resp. Num hæc verba ad omnes pertineant, nondum confectum est. Loquitur enim Servator, a.) ad discipulos v. 1. b.) ad Prophetarum in docendi munere successores v. 12. Unde & c.) Chemnitius, Hunnius, Er. Schmidius, Jansenius, & plerique omnes, de solis interpretantur Apostolis, qui lucem Evangelii accendere, hominesque per id convertendo gloriam DEI provehere debeant. Sed esto, præceptum hoc ad omnes Christianos spectare: Esto etiam, tò lucere doctrinæ Christianæ propagationem involvere, quod tantopere propugnat Adversarius. Memini enim Lutherum ipsum huic patrocinari sententiæ, quando *T. V. Jen. f. 37.* hæc verba sic explicat: *St. Matthäus ist hier nicht zu verstehen, von den gemeinen Wercken, die ein ieglicher gegen dem andern thun soll aus der Liebe, davon er Matth. XXV. redet; sondern allermeist von den rechten Christl. Wercken, als rechtschaffenen Lehren, den Glauben treiben, und darin unterrichten / stärken und erhalten ic. Darum ist das allein das gewisste Werk eines Christen, wenn er CHRISTUM so preiset, und prediget, daß die Leute solches lernen, wie sie nichts, und CHRISTUS alles ist. Conf. Glass. Philol. 8. pag. 829.* Quid vero exinde detrahetur necessitati vocatio-

tionis? *Apostoli gerunt officium docendi publicum: Fideles privatim, sic tamen, ut ad publicum quoque idonei sunt, si NB. Vocatio accedat: verba sunt Seb. Schmidii in Coll. Bibl. P. II. pag. 251. Dicis: lucere notat publicam, plenam, liberamque salutaris doctrinae predicationem, ad quam nihil opus erat Vocatione. Resp. 1.) Non pugnat, fieri quicquam libere, & tamen cum observatione ordinis divinitus instituti. 2.) Potest aliquid patēfieri coram hominibus; ut tamen non fiat in conventu sacro. 3.) Cum hoc præceptum omnes obligare adversarius contendat, sequeretur, neminem officio Christiani hominis satisfacere, nisi publice concionetur. Quod uti ne ipse quidem adversarius temere affirmaverit; sic h. l. merito monemus, præcepta generalia, salvis specialibus esse intelligenda.*

§. XIV.

Amplius causæ suæ præsidium quærit in *c. Matth. XXV, 4. ubi Christus creditis talentis recte uti, & fortiter studioseque lucrari jubet. Quo loco Servatorem liberum publicumque donorum usum, circa vocationem humanam, permisit, hinc probat, quia 1.) suis quemque donis lucrari jubeat pro viribus, quod, nisi cuivis idoneo publice docere liceat, fieri non possit: 2.) simul ac Deus bona sua huic illive concesserit, iisdem lucrari fas sit, seu id placeat seu displiceat aliis, seu vöcatio affuerit, seu non affuerit.*

Resp. 1.) Per *Servos* h. l. *περὶ τῶν* intelliguntur Apostoli, eorundemque in docendi partibus successores, *Amos III, 7. Num. XII, 7. Job. XII, 26. Rom. I, 1. Apoc. I, 1. 1. Cor. III, 5. IV, 1.* Per *talenta* vero *donum ministrantia*, quibus animas hominum DEO lucrifacere debent. *1. Cor. IX, 19. 20. 21. 1. Petr. III, 1.* Hoc ipso autem *Vocatio* legitima adeo non excluditur, ut etiam ipsum *Servorum* nomen eandem involvere videatur. Imo vero differt h. l. prius vocati, deinceps pecuniis donati introducuntur. Hinc *D. Gerbárd. in Harm. fol. 346. b.* ex hac ipsa parabola infert, quod nemo sine vocatione munus docendi aggredi debeat, cum

voca-

vocatio & distributio talentorum b. l. conjungantur, quod tamen impudenter negat fanaticus. 2) Si vero per *Servos* omnes intelligantur promiscue *Christiani*, quod salva fidei analogia fieri posse concedimus, tunc *talentorum* nomine veniunt *dona* non ministrantia, sed *sanctificantia*, quæ sic vocamus, quibus utique, citra peculiarem vocationem, lucrari fas esse, ita ut, fidei, spei, charitatis, aliarumque virtutum majora, indies incrementa capere studeamus, minime diffitemur. Quid autem hoc ad impugnandam vocandi necessitatem? Dixeris: si semper est expectanda vocatio, qui quis acceptis V. talentis totidem alia lucrari poterit? R. Ostendendum erat, id, nisi publice docendo, præstari a quoquam non posse. Plures sunt modi bene collocandi accepta, dummodo quis iis recte, & pro eo, ac fieri debet, utatur. Sat amplam in nobis ipsis, amplam in domesticis, amplam in aliis, privatim instituendis, & comonendis, docendi occasionem habemus, si tanta ejus cupiditate flagramus: nec opus est, ut publicum docendi munus, cum ipsius ordinis divini injuria, invadamus. Jubet utique Deus omnes creditis sibi dotibus lucrari, nec tamen cum perturbatione ordinis ab ipso in Ecclesia instituti. Alioqui & feminis fas foret, partes docendi publice sumere: Et quisquis donis gubernandi Ecclesiam, & dirigendi sacra institutus esset, procul vocatione accepta, posset sibi *Episcopatum* rapere, quod tamen fieri licere ipse adversarius inficiatur ac pernegat.

§. XV.

Provocat XI.) ad locum *Job. VII, 38.* Qui credit in me, de illius ventre flumina fluent aquæ vivæ. Ex quo inferit, quod, sicut aquæ vivæ nemine impediens prosuunt: sic etiam dona Spiritus S. libere se exercere debeant.

R. Ita est. Dona Spiritus S. impediri non debent. At vero per vocationem non impediuntur, sed potius ad exerciti-

um provocantur. Et quemadmodum aquæ fluxus non inhibetur, etsi suos intra alveos se continere cogitur; ita nec donorum Spiritus S. exercitium impeditur, etsi intra *Divini ordinis limites*, ad quos spectat *vocatio*, coercetur.

§. XVI.

Multum quoque præsidii XII. & XIII. ponit in verbis Pauli *1. Cor. XII. 7. 8.* Unicuique datur manifestatio Spiritus, ad id, quod expedit. Nam huic quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii vero sermo scientiæ, secundum eundem Spiritum &c. *Quibus id sibi voluisse putat Apostolum, quod, qui donis sapientiæ, & cognitionis, instructus sit, docere alios debeat, utpote ad quod dona illa concessa sint, idque publice & palam, non privatim, quum de huiusmodi usu disputer Paulus, ex quo commodum redundet ad omnes; perinde ut singulorum membrorum ministeria toti inserviant corpori: Neque tamen h. l. requiri vocationem, quum* 1.) Paulus contentus sit innuisse, quemlibet per donorum Spiritus S. concessionem ad id obligari: 2.) reliqua *χαρίσματα*, sine vocatione exercentur. 3.) Spiritus S. non possit obtinere finem a se in distribuendis donis intentum, ob vocationem humanam carnalibus sepe consiliis maculatam.

Resp. Etsi quemvis, Spiritus S. donis beatum, ad ütenda ea, obstrictum esse demus; illa tamen *obligatio* non potest evertere ordinem, a Deo ipso, in Ecclesiam sapientissime inventum. Qui cum a quolibet publice docturo legitimam vocationem requirat, nefas certe fuerit, sine illa docendi partes invadere. Neque etiam dona eo consilio a Deo indulta sunt, ut *omnibus* in Ecclesia promiscue usui esse debeant. Hoc enim ne fieri quidem posse, facile assequentur, qui cogitant, corpus Ecclesiæ multo diffusum esse latius, quam *ut* ¹⁰⁻ *tum* de unius hominis dotibus possit participare. Quo magis mirum me habet, ausum fuisse adversarium, scribere, in toto hoc capite XII. ne verbulo quidem *vocationis* iajici mentionem.

tionem. Deus enim non modo membra in corpore v. 18. fed etiam homines in Ecclesia dicitur NB. *posuisse alios quidem Apostolos, alios Evangelistas, alios Prophetas, alios Doctores & Pastores v. 26. non modo per seipsum, ut Paulum Gal. 1. 1. fed & per homines, utpote Timotheum, Titum, alios: Quo illa de mediata vocatione exceptio prorsus removeatur. Petimus interim, dona extraordinaria ab ordinatis distingvi. Ad illa usurpanda nihil opus est vocatione per homines. Nam ut eorum collatio, sic, ad collata utenda vocatio, fit sine medio. Et uti DEUS extra ordinem illas dotes concessit, sic ut iis utatur, extra ordinem & immediate vocavit. Contra: sicut dona, in primis ministrantia, hoc tempore mediate & ordinarie conferuntur; sic homines ad eadem applicanda ordinarie ac mediate, per homines nimirum, vocantur. Urget: sed uti reliqua sine vocatione exeri possunt *χαρισματα; ita & προφητεία*. R. Admittimus, si fit immediate collata. Sin secus: ob rationes allatas, & ordinem divinitus constitutum, fieri licere negamus. Neque vero periculum est, ne Spiritus S. sine suo in conferendis donis intento excidat. Etsi enim eventus non respondeat, qua usum publicum, respondere tamen potest, qua privatum. Imo si vel maxime in solidum eo excideret, tamen quia ejus intentio tota est ordinata, hoc ipsum Majestati ejus non magis noceret, quam quod, stante licet voluntate de salvandis hominibus *universali*, plerique illorum damnantur.*

§. XVII.

Urget XIV. & XV. quod 1. Corinth. XIV, 12. 16. *Omnes jubentur edificare Ecclesiam, & sive Psalmos habeant, seu linguar, seu revelationes, omnia ad edificationem referre: Uti enim hoc ipsum citra doctrinam publicam fieri posse negat; sic ad eandem nullam ab Apostolo requisitam fuisse vocationem existimat.*

R. Etsi jamjam *Lutheri* *xvo*, *caelestes*, ut dicebantur, *Prophetae*

pheta, superiore autem & Nostro, Elias Pratorius, alique Enthusiaste, ad hunc sese locum, velut ad commune presidium, receperunt, nec aliorum quoque Interpretum eadem sit de eodem sententia; tamen, si recte consideretur, nec vocandi necessitatem tollit, nec docendi Libertinismum confirmat. Hornbeckius in S. C. L. VI. pag. 557. de sacro quodam interpretandi scripturas exercitio, omnibus in Ecclesia, saltem ad docendum idoneis, communi, & ad Ecclesiae utilitatem directo accipit. Quod ipsum uti penes Corinthios nihil aliud, illius opinione, fuit, quam supremus Catecheseos gradus; ita salvo Ministerii ordine, huiusque speciali vocatione, adhiberi potuisse omnes intelligunt. Nam si vel maxime $\chi\rho\iota\sigma\tau\iota\alpha$ quoddam extra ordinem accessit, hoc ipsum pro immediata vocationis testimonio, non autem mediata impedimento habendum fuit. Luberus Noster T. II. Wittenb. p. 246. de ordinariis Ecclesiae Corinthiaca Doctoribus ac Ministris ex officio scripturas explicantibus, & applicantibus accipit, ut qui h. l. Ecclesiae, ac Laicis clarissime opponantur, & ordinarie debuerint prophetare, & prophetando aedificare Ecclesiam. Audiamus Lutherum ipsum: Es geben wohl etliche für, inquit, S. Paulus habe 1. Cor. XIV. einem ieglichen Freyheit gegeben in der Gemeine zu predigen. =: Aber das ist weit gefehlet. =: Es lese, wer da will, das ganze Capitel, so wird er klärlich finden, daß S. Paulus daselbst redet von weissagen, lehren und predigen in der Gemeine oder Kirchen, und nicht der Gemeine zu predigen befiehet, sondern mit den Predigern, so in der Gemeine oder Versammlung predigen, handelt, sonst müste er den Weibern das Predigen nicht verbieten, als die auch ein Stück der Christlichen Gemeine sind. Und als sich der Text giebet, wirds eine solche Weise gewest seyn, daß in der Kirchen unter dem Volcke, die Propheten, als die ordentlichen Pfarr-Herren und Prediger, gefessen sind, und einer oder zwey, den Text gesungen oder gelesen, wie noch bey unsern Zeiten, auff den hohen Festen, zwey das Evangelium mit einander pflegen zu singen in etlichen Kirchen. Auff solchen Text,

Text, den einer unter den Propheten, an dem es gewest ist, hat
 geredet und ausgeleget, gleichwie die Homilien in der Römischen
 Kirchen gewest sind. Wenn der ausgeredet, hat ein ander
 etwas dazu mögen reden, bestätigen oder daß verklären, Gleich
 wie St. Jacob Actor. XV. auff St. Peters Rede auch that,
 und bestätigt dieselbe und verkläret sie. Wie auch St. Paulus
 in den Synagogen thät, Act. XIII. = Das wohl scheinet,
 wie das Sitzen gehe allein die beruffene Propheten und Predi-
 ger an, welcher unter denen hat reden sollen, ist aufgestanden:
 Oder ist blieben sitzen, darnach die Sache ist wichtig gewesen.
 Gleich als wie ein Fürst mit seinen Rätthen zu Rathe sitzet, oder
 ein Bürgermeister mit seinen Rathsgenossen zc. Vielweniger ist
 zu leiden, daß in einem Geislichen Rath, das ist, ins Predigt-
 Ampt oder Propheten-Sitz ein frembder Schleicher sich dringe,
 oder ein Laie unberuffen sich des Predigens unterwinde in seiner
 Pfarr-Kirchen. Es soll den Propheten befohlen seyn und blei-
 ben, die sollen der Lehre warten, und einer immer den andern
 lehren, und immer einander treulich helfen, also, daß es ehrbar
 sich und ordentlich zugehe, spricht St. Paulus. Wie kan es aber
 ehrbarlich und ordentlich zugehen, wo ein jeglicher dem andern
 ins Ampt greiffet, das ihm nicht befohlen ist, und ein jeglicher
 Laie in der Kirche aufstehen will und predigen? zc. Summa, St.
 Paulus will den Frevler und Muthwillen nicht leiden, daß einer
 in ein frembd Ampt greiffet, sondern ein jeglicher soll auf seinen
 Befehl und Beruff Acht haben, und des warten, damit er eines
 andern Beruff ungehindert und mit Frieden lasse. Sonst mag
 er klug seyn, lehren, singen, lesen, deuten, da ers recht und fug
 hat, bis ers gnug und satt habe. Will Gott aufer und über
 solche Ordnung, Aempter und Beruff etwas anders machen, und
 einen erwecken über die Propheten, das wird er mit Zeichen und
 Thaten beweisen, wie er die Eselin ließ reden, und den Prophe-
 ten Bileam, ihren Herrn, straffen, wo er das nicht thut, da sol-
 len wir es halten und lassen bleiben bey dem alten geordneten
 Ampte und Befehl. Lehren sie nicht recht, was gehet dich das
 E an?

an? darffest du doch nicht Rechenschaft dafür geben. Darum zeucht auch St. Paulus das Wort, Gemeine, oft an in diesem Capitel, damit er einen gewissen Unterscheid machet der Propheten und des Volcks. Die Propheten reden, und die Gemeine höret zu. Denn also spricht er: Wer aber weissaget, der bessert die Gemeine. Und abermahl: Trachtet darnach, daß ihr die Gemeine bessert, auff daß ihr volle Gnüge habt. Wer sind nun hier die, so die Gemeine bessern sollen? Sind es nicht die Propheten, und (wie er sie nennet) die mit Zungen reden, das ist, den Text lesen oder singen, da die Gemeine zuhöret, und die Propheten, die den Text sollen auslegen zur Besserung der Gemeine? Da ist ja klar gnug, daß er hie der Gemeine das Hören und Besserung befehlet, und nicht die Lehre noch Predigt. Amt. Darnach machet er noch einen klaren Unterscheid, und heisset die Gemeine Layen, und spricht: Wenn du segnest im Geist, wie soll der, so an statt des Layen steht, Amen sagen, sin- temahl er nicht weiß, was du sagest. Du sägest wohl sein Dank, aber der ander wird nichts davon gebessert. Da ist abermahl ein Unterscheid des Predigers und Layen gestellet. Aber was ist noth weiter davon reden, der Text liegt da, und giebt auch die Vernunft, daß in kein frembd Amt zu greiffen sey. Denn also spricht St. Paulus: Die Weissager lasset reden zwey oder drey, und die andern laßt richten &c. Solches ist ja nicht anders geredet, denn von Weissagern, welcher einer oder zwey sollen reden, und die anderen sollen richten. Was heist hier andere? Solts heißen der Pöbel? Mit nichten, sondern es soll heißen die andern Propheten oder Weissager, so in der Kirche sollen predigen, und die Gemeine bessern, die sollen richten und helffen zusehen, daß recht geprediget werde. Und wo sichs begeben, daß einer unter den Propheten oder Predigern das beste trefte, so soll der erste sich weisen lassen, und sagen: Ja, du hast recht, ich hab es nicht so wohl verstanden &c. *Hæc cœlesti illo ore Lutherus Noster, cujus in sententia etsi cum N. Hunnio in der Warn. p. 197. acquiescere possumus; tamen, si cui duriusculum videatur, genera-*

generalem Apostoli admonitionem, & omnia illa, quæ h. l. τῶν πνευματικῶν nomine laudantur, utpote *Propheta, Psalmi, revelationes, discretio spirituum, dona Lingvarum, sanationum* &c. ad solos Ecclesiæ Ministros restringere, ei per nos liceat, hujusmodi ad Laicos quoque & homines de plebe extendere, dummodo fateatur, χάρισμα; quo usi sunt, προφητείας non minus extraordinarium fuisse, quam dona Lingvarum, sanationum, & alia, quibuscum conjungitur 1. Cor. XII, v. 9. 10. 28. c. XIV, 4. 5. Nec officit, quod eadem ζηλώσει, vel summo studio venari jubet Apostolus, cum tamen extraordinaria consequi non sit in potestate nostra. Non enim de acquisitione loquitur Paulus, sed de applicatione & usu. Siquidem operam dare debebant Corinthii, ut non tam lingvarum multarum, a quibus parum; quam prophetiæ, a qua plurimum commodi sit expectandum Ecclesiæ, usu & exercitio certarent. Nam, qui loquitur lingua, seipsum ædificat; at, qui prophetat, congregationem ædificat, 1. Cor. XIV, 4. Hinc v. 12. Quandoquidem vos, ait, sectatores estis Spirituum (ζηλωταὶ τῶν πνευμάτων) NB. ad ædificationem Ecclesiæ quaerite, ut excellatis. Et sicut ipse Paulus, frequenti usu eadem sectabatur v. 18. & 19. sic & Corinthios, non aliter, quam crebro exercitio, æmulari volebat. Ceterum quam hæc omnia pro defendendo Libertinismo docendi parum faciant, nemini non apparet. Uti enim χάρισμα extra ordinaria sunt testimonium immediatæ vocationis, & eo fine conferuntur a Deo, ut communicentur cum aliis; sic usus earum legitimus impediri potest a nemine, & si talibus beatos se esse Enthusiastæ ac Libertini ostenderint, nos quidem quo minus iis, etiam citra vocationem ab hominibus, ad ædificationem Ecclesiæ utantur, fruamur, non repugnabimus. Quoad tamen illud idoneis rationibus demonstrare non poterunt, dent veniam, si ante vocationem legitimam ad publice docendum non admittantur.

§. XVIII.

Porro sua pro sententia argumentum petit ex *1. Thessal. V, 19. 20. 21.* Spiritum ne extingvatis. Prophetias ne aspernemini. Omnia probate, quod bonum est, retinete. *E quibus patere dicit, prophetias donum impediendum non esse, etsi in ea non omnia sint pura, sed talia, quæ aliqua exploratione indigeant.*

R. Nonnulli cum *Chrysofomo & Theophylacto* h. l. per Spiritum non extingvendum, intelligunt, gratiam Spiritus S. & lumen mentium internum, per eandem accensum, quod extingvere h. l. vetet Apostolus, per peccata mortalia, & regnantia. Interim, quia hi ipsi non inficiantur, per Spiritum dona lingvarum, aliaque id genus *χαρίσματα* posse intelligi, nec nos repugnamus magnopere. Ex hoc ipso tamen non sequitur, nil opus esse vocatione, ad docendi partes in Ecclesia publice obeundas. Prophetias enim immediatæ donum, si quod expectandum esset hoc tempore, minime oportere contemni, vel impediri, nos facile concedimus. Uti autem superesse hujusmodi merito inficiamur; sic illud inhiberi reprimique a nobis, non est quod clamet fanaticus.

§. XIX.

Asi Ephesti promiscue jubentur esse pedibus calceati, seu parati ad Evangelium predicandum c. VI, 12.

R. Nulla nos urget necessitas, ut ea de promptitudine ad predicandum interpretemur, quæ de promptitudine ad laudandum, & confitendum possunt intelligi: etsi prior illa, si quis vocetur legitime, minime excludatur. Hinc Petrus hanc ipsam *ετοιμασίαν τῆς εὐαγγελίης* sic explicat: *Parati estote ad respondendum cuivis petenti rationem ejus, quæ in vobis est, spei.* Zanchius

chius autem T. VI. OO. f. 259. *Metaphora*, inquit, talis est: *Qui ad bellum accedunt, bonos calceos, & ocreas manuum, illisque muniant & pedes & tibias, ut sint promptiores ad pugnam: Sic Christianus miles debet animi sui pedes, his spiritualibus calceis, munire, nempe promptitudine ubique locorum constituendi, atque etiam, si vocetur a Deo, predicandi omnibus Evangelium pacis.*

§. XX.

Omnes tamen de jure debebamus esse Magistri, Ebr. V, 12.

R. Debemus etiamnum: sed ratione habitus, & solidæ rerum sacrarum cognitionis, non actualis exercitii, & ordinariæ institutionis. Magistri enim h. l. dicuntur, qui sint τέλειοι, perfecti, adulti, qui non sint pueri sensibus, 1. Cor. XIV, 30. sed evaserint in viros εἰς μέτρον ἡλικίας τῆς πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, Ephef. IV, v. 13. habeantque adeo NB. διὰ τὴν ἔξω, per habitum, sensus exercitatos ad discretionem boni & mali, Ebr. V. ult. Quæ omnia in homine Christiano adesse possunt, etsi doctrina, & institutio publica non accedant. Et vero si totum corpus oculus, ubi auditus? si totus auditus, ubi olfactus? Num omnes Prophetæ, num omnes Doctores? 1. Corinib. XII, 17. 29. Imo nolite multi Magistri fieri. In multis labimur omnes. Jac. III, 2.

§. XXI.

At vero prohibemur deserere congregationem nostram ipsorum, sed potius omnes invicem adhortari, Ebr. X, 25.

R. Vox παρακαλεῖν natura sua est generalis, & qualem-cunque monendi & adhortandi modum involvit. Bene autem ad h. l. observat Seb. Schmidius, cum verbo παρακαλεῖντες non modo τὸ ἀλλήλων, sed etiam εἰς τὸ ἐπισυνάγεσθαι, aut simile quid repeti oportere, sic ut Apostolus velit alterum ab altero commoneri, & excitari, ut simul conveniat ad con-

E 3

gre-

gregationem. Ab excitatione vero ad congregationem frequentandam, ad admonitionem publicam & solennem in ipsa congregatione nulla est consecutio.

§. XXII.

Atqui, ait, *Matth. XIX.* non pauci, sed omnes, corripere fratrem: & *1. Cor. XI, 26.* omnes annuntiare mortem Domini: denique suis quisque donibus alteri inservire *1. Petr. IV, v. 10.* jubentur.

R. Potestas corripiendi tribuitur omnibus, quæ tamen est exercenda per paucos. A correptione etiam singulorum privata, ad institutionem omnium publicam, non licet concludere. Aliud porro est, mortem Domini annuntiare, aliud publice, ordinarietate in Ecclesia docere. Illud confessione, psalmis, precibus fieri potest ab omnibus: Hoc ex instituto divino reservatum est paucis. Si enim omnes, qui una S. Cœna uruntur, concionari deberent, quæ, rogo, inde oriretur confusio? Etiam femina tenentur Domini mortem annuntiare: sed a Doctrina publica exclusas esse Deus voluit. Postremo debet equidem suis quisque donis servire alteri: salvo tamen Ordine divinitus instituto. Unusquisque, ut ipsi distribuit Deus, unusquisque, ut illum vocavit Dominus, ita ambulet, *1. Cor. VII, 17.*

§. XXIII.

Denique nostris nos armis oppugnare studet fanaticus, urgetque, a nobis ipsis defendi, omnes quidem docere posse idoneos: solos tamen vocat ordinarie, & tanquam ex officio docere, verosque adeo & legitimos Doctores esse. Atqui officium nihil aliud esse, quam obligationem ad hoc illudve faciendum. Quæ obligatio cum ex mera donorum presentia oriatur, quemlibet vis donis utentem & docere, & tanquam ex officio docere, ac verum adeo legitimumque doctorem esse.

R. Me-

R. Mera *donorum presentia* capacitatem quidem & *apertitudinem* ad docendum importat: *Potestatem* non affert. Paulus non sine gravi causa inter *χαρίσματα*, *ministeria*, & *εργήματα* distingvit i. Cor. XII, 4. 5. 6. quo doceat, a *concessione donorum* saltem mediata & ordinaria, non statim provolandum esse ad *εργήματα*, sed expectandam esse *διανοίαν*, ad quam, nisi per legitimam vocationem, hodie perveniri non potest. Et licet acceptis quisque donis recte sobrieque uti debeat: illa tamen obligatio tanta non est, ut necessitatem vocandi tollere, vel ordinem divinum turbare ob eam liceat. Est enim mere *generalis*, nec ante ad publicum donorum exercitium & usum transferri potest, quam per honestam vocationem locus & occasio præbeatur. Reliqua, quæ addidit Auctor, partim jam supra discussa sunt, partim indigna, in quibus opera nostra diutius occupetur.

§. XXIV.

Hactenus igitur argumenta, quæ pro *Libertinismo docendi* attulit adversarius, refutavimus: Nunc, quibus *Vocationis* *Necessitatem* sollicitet, & quid in nostris, pro eadem afferri solitis, rationibus desideret, videamus. Urgemus I.) Ubi non datur missio; ibi nec locum invenit prædicatio. Quomodo enim prædicabunt, nisi mittantur, Rom. X, 15.

Excipit I.) Adversarius: Missionem h. l. non Vocationem requiri. Hac duo plurimum differre. Nuntium ab ablegante mitti: nec tamen ab eo, ad quem mittitur, vocari. Milites a Principe mitti: nec tamen ab hostibus accersi. Ministros verbi mitti quidem oportere a Deo, sed non vocari ab homine.

R. Etsi forte aliqua possit excogitari ratio, per quam inter *Missionem* & *Vocationem* quodammodo distingvatur, ita ut *Vocatio* directe *personam*, hujusque *denominationem: Missio* autem *officium*, hujusque *commissionem*. respiciat: Altera etiam

etiam in signo rationis nostræ *precedat*: altera *subsequatur*.
 Supervacua tamen & otiosa hæc est subtilitas, siquidem stylo
 Scripturæ, & qua rem omnino coincidunt. Utrumque cer-
 te de Ministris Dei, & Ecclesiæ Doctoribus invenitur. Aa-
 ron dicitur καλέμεν ἅπὸ τοῦ Θεοῦ, vocatus a Deo, *Ebr. V. 4.*
 Johannes vero ἀπεσταλμένον παρὰ Θεοῦ, vel missus a Deo, *Job.*
I. 6. Quin unus & idem Paulus semel iterumque se nomi-
 nat κλητὸν ἀπόστολον h. e. & vocatum & missum, *Rom. I. 1. 1. Cor. I. 1.*
 Ac, ne quis existimet, hæc de vocatione, & missione *immediata*,
 solum valere, urgeo verba Servatoris, *Matth. XXIII. 34.*
Ecce mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas, & illorum ali-
quos occiditis &c. Quam prædictionem, juxta cum aliis, in
Stephano Proto-martyre, impletam fuisse, est extra controver-
 siam, *Actor. V. 40. VII. 59.* Qui tamen non ἀμέσως a DEO, sed
 ab Apostolis, & toto fidelium cœtu ad munus Diaconi ob-
 eundum, & prædicandum fuerat vocatus, *Act. VI. 6. sic c. XV.*
25. Judas & Silas alique a tota Hierosolymorum Ecclesia
 mittuntur Antiochiam, quas quidem non modo acceptas li-
 teras exhibuisse, sed & verbum prædicasse, & copioso ser-
 mone fratres in Doctrina confirmasse, ex *v. 32.* discimus.
 Denique Timotheus, Ecclesiæ Ephesinæ Episcopus, non *im-*
mediate a Deo, sed a Paulo & reliquis Presbyteris erat voca-
 tus, *1. Tim. IV. 4. 14. 2. Tim. I. 6.* Et tamen de hoc non minus,
 quam de seipso, pronunciat Apostolus: nomine Christi πρεσ-
 πτεύομεν *2. Cor. V. 20.* Ut adeo ne in his quidem, qui ab ho-
 minibus sacro præficiuntur cultui, *missio & vocatio* differant.
 Dixeris: *Interim non est necesse, ut quis ab eo, ad quem mittitur,*
vocetur. R. Atqui Davides vocabatur a Saule, ad quem mit-
 tebatur a Patre, *1. Sam. XVI. 19. 20.* Ergo nec pugnabit, eun-
 dem & ab Ecclesia vocari, & ad eandem mitti. A DEO enim
mittitur; sed per Ecclesiam, veritatis custodem ac vindicem,
 divinæque voluntatis nuntiam ac interpretem *vocatur.* Per-
 belle D. Heilbrunnensis Abbas Francisci, in *Margar. Theol. L. XIII.*
p. 130. Filius, inquit, Dei Ecclesiam Sponsam suam constituit Do-
 minam

minam bonorum suorum, que passione & morte sua promeruit, eique hanc potestatem dedit, ut dona sua recte per idoneos ministros dispenseret. Instas: Ubi quis mittitur διουνοματοξικώς, palam est, non deum expectari debere vocationem.

Resp. Distingvendum est inter *immediatam*, & *mediatam* vocationem. *Illa* est, quando Deus non per hominum suffragia, sed vel per *seipsum* mittit homines, ut Prophetas in V. & Apostolos in N. T. vel *interpreti* mittendum quocunque modo declarat, ut Aaronem Ex. XXVIII, 1. Ebr. V, 4. *Hæc* est, quando quis *per* homines, & *ab* hominibus mittendi potestate instructis, vocatur, Gal. I, 1. Jam ubi Deus *per seipsum*, & *sine* medio mittit, ibi nil opus esse *Vocatione per homines*, facile largimur. Unde adeo frustra est adversarius, quando necessitatem vocandi impugnaturus, monet, hac ratione, *etiam Apostolos a gentilibus debuisse vocari*. Apostoli enim erant *immediate vocati*, atque ad omnes gentes instituendas missi: Nil igitur opus erat vocatione per homines. Adhæc *Vocatio*, nisi ab Ecclesia jam *plantata*, proficisci non potest. Tunc autem temporis erat *plantanda*. Ceterum ubi *mediate mittit*, per homines: ibi vero jam præsto est *vocatio*: siquidem *vocatio per homines*, & *missio mediata* coincidunt. Πρωτος adversarii Ψευδος est, quod putat, eos omnes jam dum *vocatos esse a Deo*, qui donis docendi instructi sunt. Et si enim hæc recte sese habeant, qua *dona extra ordinem collata*, utpote quæ *missionis immediata certissimum sunt indicium*, ab ordinariorum tamen donorum collatione, ad *missionem vocationemque specialem* non fas est concludere, quod supra evicimus.

Monet II.) *Facile apparere, de solis Apostolis & Apostolicis viris disputari b. l. predicaturis nimirum apud eos, qui nihil quicquam de verbo audierint: nec antea crediderint, & quod hinc sequitur, neminem vocare potuerint.*

F

R. Ita

R. Ita quidem Socinistas inter contendunt Oserodus apud Calov. in Socin. p. 905. & Schmalzcius apud Gerbard. de Ministr. pag. 87. Ceterum Apostoli scopus, & universa textus συνάφεια facile ostendunt contrarium. Id quippe agit Apostolus, ut causas rejectæ Judæorum gentis alleget, eademque non ex Numinis invidia, sed hominis pertinacia, deduci oportere ostendat. Quod ut obtineat docet, non modo totam διανουστικὴν gratiæ esse catholicam, ita ut universalis sit benevolentia Patris, siquidem Deus, omnium Dominus, sit quoque dives misericordia in omnes, vers. 12. universalis sit satisfactio Filii, cum τὸ ἐλθὲν νόσος sit Christus ad salutem omni credenti, v. 4. universalis denique sit Applicatio Spiritus S. per vocationem fideique oblationem, cum in omnem terram exterit sonus Evangelii: & prope sit verbum fidei in ore hominum & corde hominum v. 8. & 18. Sed & unum eundemque, ac prorsus immutabilem salvandi modum esse insinuat, ita ut Judæi alia, quam Græci, ratione justitiam consequi, & e reatu peccatorum emergere non possint. Immutam porro, & constantem hanc Dei sententiam esse, ut & soli & omnes salventur, qui nomen Domini invocent: Neminem vero invocare, nisi qui credat: neminem credere, nisi qui audierit, neminem audire, nisi cui prædicatum fuerit, neminem prædicare, nisi qui missus fuerit. Hunc igitur ordinem omnibus salvandi cupidis necessario esse tenendum, nec æquum esset, ut Deus in negotio salutis se voluntati hominum; sed ut homines se voluntati Dei accommodent. Judæos nihilominus sprevisse illum, & alia, quam Deus præscripserit, ratione ac modo salvari cupere: Hinc igitur mirum non esse, quod, quam alii facile salutem recipiant, ipsi non assequantur. Quibus observatis constat, Pauli verba: quomodo prædicabunt, nisi mittantur? non de solis Apostolis, aut Ecclesiæ plantandæ temporibus, intelligi oportere, quod adversarius contendit, sed perpetuæ esse necessitatis, perpetuæque valoris. Uti enim semper & necessario salvatio prærequirit invocationem: invocatio fidem: fides auditum: auditus prædicam.

disquisitionem: ita semper & necessario predicatio praequiri missione. Nec ratio apparet, cur id solum, quod de missione dicitur, velimus ad tempora Apostolorum restringere, cum reliqua omnia procul temperamento illo accipiamus. Denique perpetua veritatis regula est: in relatione terminum non habere locum sine fundamento. Ministerium vero est relatio, cujus fundamentum est missio, terminus ipse, predicatio: Ergo predicatio legitima, ceu terminus, non habet locum absque missione & vocatione, tanquam fundamento. vid. Gerb. de Ministr. p. 86.

§. XXV.

Aterum pro necessitate Vocationis Argumentum est, quod Deus improbat sponte currentes, nec missionem expectantes. *Jer. XXIII, 21.*

Excipit 1.) *Missionem h. l. non vocationem requiri. 2.) Textum non de ordinariis Doctoribus, sed extraordinariis, agere. Quod Osteradi effugium est Instit. c. 42. p. 437. 3.) Vocationis defectum non obscurum fuisse efficaciae verbi, dummodo hoc purum annuntiasent. Vocationem ergo non esse necessariam.*

R. 1.) *Missionem & Vocationem æquipollere, supra ostensum fuit. 2.) Si rem recte putamus, neque de ordinariis, neque de extraordinariis, sed falsis Prophetis agitur, qui, præter inanem nominis jactantiam, nihil habebant Prophetici. Adde tamen, Prophetas olim geminam gessisse personam: alteram prophetarum, qua talium, & sic prodebant nova, & usque incognita: alteram Doctorum, & sic tractabant vetera, atque a majoribus accepta: Hinc immediata suggestio, hinc legitima requirebatur Missio. Utrumque Pseudo-prophetis deerat, qui & prophetabant, sine revelatione: & currebant, sine vocatione. Unde & h. l. utraque de causa deprehenduntur. Interim uti recte vocati male; sic non vocati ali-*

quando bene docere possunt *Luc. II, 17. Act. XVI, 17. Marc. I, 24.* Quapropter si Pseudo-prophetæ ab illa sibi temperassent audacia, & non tam *noxe revelata* jactassent, quam *vetera* bona fide tradidissent, non obstante vocationis defectu, utilem Ecclesiæ operam fuerant navaturi. Sic enim & seducentium diminutus fuisset numerus, & verbo Dei suus constitisset fructus, ut, qui non a proponentis vocatione, sed Dei ordinatione dependet, nullaque hominum protervia potest intercipi. Vid. *D. Müller in Lurb. def. p. 10. II. & Vindic. p. 28. sq.*

§. XXVI.

Urgemus III.) quod nemo sibi sumit honorem (ministerii S.) sed qui vocatur a Deo, quemadmodum & Aaron *Ebr. V, 14.*

Excipit cum *Nicolaide* Socinista, apud *Calov. in Socin. p. 906. & Völckel. L. III. de relig. c. 37. Textum agere de Pontifice maximo, & docere, quod nemo sibi in N. T. sumere potuerit honorem Messie, nisi vocatus a Deo, ad instar Aaronis in Veteri. Respici etiam ad Johannem, qui neget hominem quicquam accipere posse, nisi id subministretur e calis, Jo. III, 27.*

R. Non negamus, agi h. l. de Christi Pontificatu Maximo. Interim Apostolus, per *universalem negatvam*, *ἐξ ἑαυτῶ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν*, quam loco *ὑποθέσεως* præmittit, antequam eam ad Christum applicet *v. s.* loquitur de universali ratione *æquitatis*, in capeffendo quovis Sacerdotio, & a necessitate vocationis in V. T. infert necessitatem Vocationis in Novo, ac speciatim Messie, qui non modo, ut typo suo, Pontifici V. T. hac parte responderet, sed & ut Ordinationi Catholice de non capeffendo, ante Vocationem, sacerdotio satisfieret, non ante aggressus sit Ministerium & munus propheticum personale, quam vocaretur & voce cœlitus delapsa inauguraretur. Vid. *Hülfs. Vind. Art. XL. de Minist. p. 173. Add. Siegm.*

Stegm. in Photin. Dissert. LIII. p. 610. Quod si ipse Dei filius non ante aggressus fuit munia sua, quam vocatus esset a Patre: multo minus nudus homo non vocatus capessere docendi partes debet, recte infert B. Calovius noster in Syn. Contr. p. 906. Et Jo. XX, 21. Servator dicit: Sicut Pater me misit; ita & Ego mitto vos: nempe quo doceat, etiam in negotio Vocationis requirendæ, & urgendæ illius nos *exemplum* respicere oportere.

§. XXVII.

Quarto prætereundum non est, dehortari Jacobum, ne quilibet docere præsumat c. III, 1.

Excipit Adversarius: Idem a se contendit, qui doceat, distinguere oportere infantes, & adultos in Christo: nec quenquam arrogare sibi ea, quorum ipse sit incapax, debere. Interim e Jacobi verbis patere sententia nostra contrarium, ut qui nullam habuisset monitionis causam, nisi tunc creditum fuisset, pluribus docere in Ecclesia fas esse. Infert: Also muß es dann in der ersten Kirchen also gestanden haben, daß man ohne Menschen-Beruff wohl habe lehren mögen, und daß Jacobus deswegen Gelegenheit und Ursach gefunden, die Gläubigen zu der Behutsamkeit zu vermahnem.

R. 1.) Quod non nisi idoneis, & aptis ad docendum, iisdemque adultis in Christo, ut loquitur Scriptura, docendi potestatem relinquit, vehementer laudo. Verendum autem est, ne multi plura suis de facultatibus sperent, quam in re est, seque ad docendum pulcre arbitrentur idoneos, etsi nondum satis didicerint. Quo pacto non modo rerum omnium oriatur confusio, sed & horribile in modum corrumpetur doctrina. Sane plures sibi t. t. præter meritum docendi in Ecclesia rapuisse partes: eoque ipso Apostolo nostro monitionis gravissimæ occasionem dedisse, ne ipse quidem distretur fanaticus. Quos cum eo nomine severe ob-

F 3

jurget,

jurget, pravumque morem abolicum cupiat Jacobus, vel hoc iplo docuit, nefas esse, cuiilibet promicue publice docendi potestatem tribuere.

Instat : *Non tam de Doctoribus h. l. quam intempestivis & preposteris Censoribus disputari* : Es hätte das Ansehen, daß eine *αντιποστολις* im Tert sey, also daß πολλοι διδάσκαλοι so viel sey, als πολλων διδασκαλοι Viel Lehrer, Allmannstadler, die ledermann richten und hoffmeistern wollen.

R. Ecti non dememini, etiam Nostros inter, utpote C. Brochmannum in *Comment. ad b. l.* huic interpretationi favere; satius tamen est, receptæ inhærere sententiæ. Non enim loquitur Apostolus de *modeste petentibus*, quia *qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, 1. Tim. III, 1. multo minus de *legitime vocatis*; sed *ingerentibus* sese, ac parum habentibus pensæ, quam arduum sit munus, & quod DEus etiam a legitime vocatis in extremo judicio longè sit requisiturus plura, quam ab aliis hominibus, qui pro se tantum reddere rationem, illi vero etiam pro suis auditoribus, tenebuntur. Ezech. III, 16. 18. XXXIII, 7. 8. Ebr. XIII, 7. Causam necessariæ adhortationis quærit in proclivitate ad lapsum, & consuetudine errandi, puta, in docendo, quod rectè ad h. l. advertit Grotius. De Antiptosi vero quod affertur, frigidum est & jejunum. Obstat enim natura vocis *διδασκαλος*, quæ, ne quidem apud profanos Scriptores, pro intempestivo quodam, & præpostero Censore temere capitur, nedum in Scriptura : Obstat totius formulæ indoles, quæ hujusmodi sententiam neutiquam patitur. Certe his verbis non tam judicandi, quam docendi, pruritus castigat notatque Apostolus, eoque ipso munus tot erroribus obnoxium non ambitiose captandum, sed modeste, si a vocantibus offeratur, accipiendum esse, insinuat.

§. XXVIII.

Provocamus V. ad exempla Kore, Dathan & Abiram, quos absorptos a terra fuisse legimus, eo quod involarant sacerdotii partes, Aaroni, & filiis destinatas. Num. XVI, 22.

Exc. Homines ad docendum aptos, si doceant, non magis peccare, quam oculi hominis, quibuscum comparentur illi, i. Cor. XII. si videant, reliquisque membris præluceant. Si publice docere sit alienas partes invadere, mirum videri, cur non etiam Eldad & Medad, propbetantes in castris una cum tota Legisperitorum multitudine, absorpti fuerint. Seditiosam vero cohortem punitam esse a Deo, non quia publice in castris docuerint, sed quia sacrificia offerre & adolere incensa voluerint.

Resp. I.) uti sola regendi aptitudo ad capeffendum regnum, non sufficit, ita nec aptitudo docendi ad ministerium publicum. Distincta sunt *χαρίσματα*: distincta munia: distincta *ενεργήματα*, i. Cor. XII, 4. 5. 6. Nonnulli Christianorum comparantur cum oculis, ob majorem Divini luminis, quem extra ordinem erant consecuti, gradum. Cujusmodi si de se quoque poterunt ostendere fanatici, a publica docendi potestate non arcebuntur. Ceterum, si quis tantum, etiam ordinarii, luminis sibi accepisse videtur, ut non modo sibi, sed aliis quoque præluceat docendo possit, is radios ejus spargat versus domesticos, aliosque vitæ focios, & satis officio suo fecerit in Ecclesia. Ordinem Divinum turbare nil opus est. Si totus oculus: ubi auditus? & si omnes docere velent, quis disceret? I. c. Eldad & Medad immediate erant vocati a Deo, & nominatenus consignati in tabula. Deum igitur celebrando in castris, nihil præter officium fecerunt, quod supra docuimus. Denique Kore, Dathan & Abiram, non tam docendi, quam sacrificandi, & adolendi, partes ad se trahere voluisse, non diffitemur. Interim cum, citra vocationem, nefas fuerit adolere, quia hoc erat ordinarii Sacerdotis nefas

nefas quoque fuerit, sine illa, publice docere, quia est ordinarii Ministrum, *Ephes. IV, 12. 13. sq.*

§. XXIX.

Urgemus merito VI. e Libertinismo docendi horribilem in cœtu S. oriundam esse Confusionem. Quod quidem eo usque verum est, ut ipse Dn. D. Spenerus, qui alioqui Adversarii sententiæ quodammodo patrocinari videretur, negare illud non possit, vom Geistlichen Priesterthum. *num. 67. p. 69.*

Excipit autem a.) Paulum donorum collatorum usum urgere per præceptum Domini, b. e. immediate a Deo jussum, cui enervando nullus a confusione metus sufficiat. Præsertim cum b.) eadem studio, diligentiaque, pii ac prudentis Episcopi, facile possit evitari. Nam c.) in conviviis, aliisque congressibus, multos loqui citra confusionem. Imo si vel maxime quadam orietur confusio, ab usum rei bona usum ipsum tollere non posse. Etiam in Corinthiaca Ecclesia dont Lingvarum ab usum gliscere cepisse, nec tamen idcirco usum ejus simpliciter prohibuisse Paulum. Postremo d.) mirum videri posse, quod, cum ne usum quidem Libertatis docendi legitimum unquam admiserimus, de illius tamen ab usu, atque hinc oriunda Confusione tantopere conqueramur.

Resp. 1.) Exigit Paulus usum non tam licentius adhibitum, quam circumspectum, & ad Ecclesiæ utilitatem directum: eundemque donorum, non ordinariorum, qualia hodie inter nos obtinent, sed extra ordinem collatorum. 2.) Episcopi autem ut ipsi doceant, non, ut oriundam, ex aliorum doctrina, confusionem prohibeant, sunt vocati *1. Tim. III, 2. Tit. 1, 9. Act. XX, 28. 1. Pet. V, 1. 2. seq.* 3.) Congressus sacri cum profanis, Ecclesiastici cum civilibus, publici cum privatis, temere comparari non debent. Aliud est, loqui coram populo: aliud, disputare in convivio. In cœna suam quisque sententiam, quam

quam fieri potest, brevissime exponit. Orator Sacer plus spatii requirit, & majore verborum copia rem agit, exemplo Pauli, *Act. XX, 9. u.* & ipsius Jesu, *Marc. VI, 34.* Unde & hoc loco duos, vel tres, loqui jubet inter Prophetas, reliquos autem tacere, & de propositis judicare. 4.) Abusus tum demum rei ipsius decoro usui nocere nequit, quando hic in Scriptura fundatus, & a DEO ipso præscriptus est. Quod cum de promiscue docendi licentia demonstrari non possit, facile patet, neutrum oportere admitti. Apud Corinthios florebat usus donorum extraordinariorum, quorum collationem cum immediata vocatione semper esse conjunctam, supra docuimus. Hodie vero nec dona extraordinaria, nec immediata vocatio obtinet. Quid igitur Corinthiorum exemplo sese tuetur fanaticus? Quodsi nihilominus usus donorum *extra ordinem* collatorum licitus confusionem in Ecclesia peperit, quanto magis parjet donorum *ordinariorum* illicitus? Quod postremo adjicit, *male a nobis metui abusum, cum ne usum quidem hoc dum experti simus*, id stolide fuit ab adversario dictum. Nullane, nisi quæ experti sumus, incommoda sunt cavenda? Frivolum. Nondum senserant Ephesii oriturum ex hæresibus damnum: Nihilominus sedulo cavere illas jubet Apostolus, *Act. XX, 31.* Quanta secum mala vehat seditio, nemo nostrum expertus est: Ergone, quo experiendo discamus, si forte oriatur, est permittenda? Apage istas ineptias! Quo cum enim hoc illudve periculum & incommodum necessario certissimeque connexum est: ita ut illud prospicere animo, ac providere queamus, id vero quovis tempore, quanto fieri potest studio, curaque est declinandum. Stultorum enim, non Sapientum, Magistra experientia dicitur.

§. XXVII.

Adversa nobis opinio Socinistis, Arminianis, Anabaptistis, Weigelianis, Tremulis, denique fanaticis fere omnibus, manifestis exploratisque doctrinæ cœlestis hostibus

G

pro-

probatur, eaque de causa merito est suspecta. Ac Socinistas quidem impugnare vocandi necessitatem ne ipse quidem Merkerus dissimulat. Ex Arminianis vero Episcopus P. III. Disp. XXVI. Q. 4. Fas, inquit, licitumque est homini Christiano non tantum in magno necessitatis casu, aut enormi aliqua defactione Ecclesie, vel corruptione, sed quovis etiam tempore, verbum divinum docere, si ad docendum idoneus sit, & qui doceri volunt, id serio atque obnixè postulent. De Anabaptistis querebantur Helveti in Synodo Tigurina A. 1614. Die Täufer, süraus die Beläsnen, und die ihonen viel einbilden, wollen die Freyheit haben in der Kirchen zu reden, wie denn Hans Landis drauß gedrungen, apud Ottium in *Annal. Anab.* p. 215. Conf. Chemnit. T. III. de Eccl. s. 155. Gerb. de *Minist.* n. 64. Arnoldus ipse T. II. L. XVII. C. 12. f. 554. & Spanb. in *Elencho contr.* p. 173. Weigelius P. 1. Post. f. 44. ait: Der Eoangelist giebt uns zu erkennen, daß Prediger sollen zu erst Engel des HERN seyn, denn sie sollen von Gott gelehret, und gesandt seyn, NB. nicht von Menschen. Conf. N. Hunnius in der Beschreibung *Theol. Weigel* p. 317. Thummius in *Imp. Weigel* p. 213. Crocius in *Antivig.* P. II. C. 2. p. 27. sq. Elias Prætorius vom Mißbrauch des Predigt-Ampts, p. 9. Es wäre zu wünschen, daß man Gottesgelahrte Layen, in öffentlicher Versammlung auftreten ließe, und aus ihrem Priesterlichen Munde die Weisheit der Heiligen lernte. 2c. it. p. 695. Die Prediger haben das Priesterthum des Neuen T. auf gut Jüdisch, und alt Testamentisch allein zu sich gerissen 2c. Consentit *ad. Held*, in Prüfung der Sache eines Eoangel. Pred. C. 10. p. 52. *Boëhmico-larum, Pietistarum, & recentiorum quorundam sententiæ videantur apud Dn. D. Schelvig. in Pier. Sect.* P. I. Art. III. p. 75. sq. & Colberg in *Christ. Hermet-Platon.* P. II. C. 15. p. 696. Quorum omnium πῶρον ψευδος est, de vocatione immediata, qualem citantur jaclant plerique fanatici: vel dari promiscue Spiritum, rudibus, idiotis, opificibus, quo apti reddantur ad docendum, predicandum, enthusiastico sepe affectu, it. literarum studium, linguas, disciplinas spectare ad sapientiam mundi &c. ut acuse judicat *Er. Spanhemius* h. c. p. 124. **Quicquid**

quid vero sit hujus, horum omnium, certe Socinistarum, consensum, causæ, quam defendendam sumpserit, bonitati, nocere non posse, existimat Adversarius. Idque ideo, quia I) non raro Hæretici veritatem melius, quam orthodoxi, inspiciant: quando nempe, vel ex veritate, aliquod hæresi suæ incrementum sperent: vel etiam luminis natura beneficio pateat, cujus ductum hæretici aliquando facilius, quam externa, & visibilis Ecclesie membra, sequantur, quum suam illi libertatem defendant, hi contra meru ac reverentia potentum in Ecclesia ab illius custodia arceantur.

R. Neque nos diffitemur, hæreticis, etiam atrocissimis, quasdam superesse veritatis reliquias, alioqui non hæretici forent, sed infideles & athei. Ceterum, quid verum sit in doctrina, melius ab his, quam orthodoxis inspicere, illi credant, qui cum Thomaso hæresin, non in mente ac intellectu, sed voluntate ac moribus, queri oportere existimant. Nos uti visibilis Ecclesie notas puram verbi & Sacramentorum dispensationem esse persuasissimum habemus; sic veritatem alibi, quam in ea, inveniri certius posse plane inficiamur. Quicquid etiam ab Ecclesia rejicitur, Hæreticis autem probatur, hoc ipso, quia probatur, suspectum saltem est, etsi non e vestigio falsum. Ex adverso Ecclesia ceu $\tau\acute{\upsilon}\lambda\theta\eta\ \eta\ \epsilon\delta\rho\alpha\iota\omega\mu\alpha\ \tau\eta\varsigma\ \alpha\lambda\eta\theta\epsilon\iota\alpha\varsigma$ 1. Tim. III, 14. semper præsumitur habere, ac defendere veritatem, ac vel ea de causa recepta huic sententia non est temere deferenda. Dices: Hæreticos aliquando hanc, illamve veritatem tueri, quia utilis sit, & luminis natura conveniat. R. Atqui hoc ipso non minuitur, sed cumulatur suspicio, quia in constituenda doctrina, non quid utile, sed quid S. literis conforme, non quid ratio suggerat, sed quid Revelatio præscribat, viderendum est. Imo vero Libertinismus docendi, & inde oriundam confusionem, cum ipso nature lumine quodammodo pugnare, supra non uno argumento evicimus. Intra Ecclesiam vero visibilem homines ab iis recipiendis arceri, quæ a natu-

natura ipsa monstrantur, falsissimum est, seu θεῶν seu ὑπὸ θεῶν species. Est utique aliquando rationis corruptæ exuenda pervasio; sed non quia potentiores, vel Ecclesiæ Ministri hoc imperant, quemadmodum calumniatur Merckerus, sed quia Spir. S. in Scriptura *rectiora* proposuit. Alioqui norunt Ecclesiæ Doctores, Ministros se esse, non Dominos, qui *preire* commisso gregi, non *imperando* molesti esse, debeant. Sed & illud meminerint Fideles, obsequendum esse τοῖς ἡγούμενοις, Ebr. XIII, 3. quæque afferunt ex Scriptura, non tanquam ab *homine dicta*, sed ipso *Numine iussa*, recipi oportere.

Urget II.) *Si libertatem docendi in Socinistis damnare velimus, cur non etiam in Waldensibus improbemus, quos tamen pro ea sanguinem ipsum profudisse constat.*

R. Waldenses omnibus indiscriminatim, etiam feminis, publice docendi licentiam dedisse, per calumniam iis, opinor, tribuitur. Nihil de hoc *Petrus de Vincis Ep. L. I. n. 25. seq. p. m. 173. seq.* nihil *Aneas Sylvius Hist. Boh. C. XXXV. p. 67.* Nihil *Magdeburgici Cent. XII. c. 8.* Nihil *Sleidanus de S. R. L. XVI. p. m. 466.* Nihil *Osiander Cent. XII. L. III. c. 5. p. 287.* Nihil *Mornæus, & Heideggerus in Hist. Pap. p. 304. seq. & 112.* Nihil *Regenvolscius Hist. Eccl. Sclav. C. 3. p. 11. seq.* qui de Waldensibus ex instituto tractant, hujus eos erroris insimulant. Imo vero *Sylvius* narrat, docuisse illos, *Sacerdotes debere esse pauperes: & Presbyterum non dignitatem, sed vite meritum efficere potiorum l. c.* In sua vero ad *Franciscum I. R. G. Apologia* monebant: *Ministros Ecclesiæ, nisi officium faciant, loco movendos esse, apud Sleid. l. c.* Unus *Rainerius Sachoni* ord. Prædic. Monachus Sec. XIII. scriptor, in suo adversus Waldenses Commentario: *Viri & mulieres, inquit, parvi & magni, nocte & die, non cessant discere & docere. Sed quomodo id accipi debeat, mox exponit: Audivi ab ore credentis cujusdam, ait, quod quidam Hereticus, quem novi, ad hoc tantum, ut eum a fide nostra averteret, &*

ad

ad suam perverteret perduceretque, nocte, hyemali tempore, per aquam, quæ dicitur, Ibis, natavit ad ipsum. Et mox: *Novum & Vetus Testamentum vulgariter transfulerunt*, & sic docent & discunt. Ex quibus patet, ultra *privatam institutionem* non fuisse progressos, &, si forte pluribus publice docendi potestatem fecerunt, id recte docentium inopiæ, ipsique adeo necessitati temporum fuerit condonandum. Postremo si vel maxime isti sententiæ Waldenses indulgisse constaret, quid hoc ad Orthodoxos, qui non *exemplis*, sed *regulis*, rem confici debere norunt? Sufficit, hujus instituti non *mandatum*, non *promissionem*, non *exemplum* e S. Scripturis afferri posse.

§. XXVIII.

Denique VIII. a nobis urgetur, Lutherum ipsum & Augustanam Confessionem vocandi necessitatem probare. Ille enim sua se vocatione perpetuo tuetur, *Tom. I. Jen. f. 57. & T. V. Jen. f. 157. 302. 361. 492.* In Augustana vero Confessione Art. XIV. dicitur: *quod nemo debeat publice docere, & administrare Sacramenta, nisi qui rite est vocatus.* Excipit 1.) Adversarius p. 68. e Lutheri scriptis patere, quod cuivis idoneo potestatem docendi reliquerit. Quorsum allegat verba ejus ex Postill. Eccles. & *Tom. II. Altenb. Quæ ipsa quoque Spenerus laudat im thätigen Christenthum, P. II. p. 280.*

Respondetur vero, Lutherum adversus Pontificios disputare, qui statuunt, neminem, *ne quidem in casu necessitatis*, docere posse, nisi rite vocatum & multa cum ceremonia initiatum Sacris. Quod tamen inficiatur Lutherus, provocatque ad Stephani Proto-Martyris exemplum, qui, licet non ad *predicandum*, sed *ministrandum*, vocatus, nihilominus absentibus iis, ad quos primariæ docendi partes spectabant, publice annuntiaverit Evangelium. Urget etiam Spirituale Sacerdotium, & ex *1. Cor. IV. Pf. LI. & CXVI.* docet, Christianos omnes ad amplificandum nomen Domini obligatos esse. E

quibus aliisque infert, cuius Christiano *in casu necessitatis* fas esse, publice docere. Huc spectant illius verba in der Rivchen-Vost. W. T. f. 123. Ein Christ mag lehren, wo er siehet, daß der Lehrer fehlet. It. Paulus giebt Macht zu lehren / wo er siehet, daß der Lehrer fehlet. It. Paulus giebt Macht zu lehren. NB. wo es Noth thut. Et T. II. Jen. Germ. f. 244. Wo keine Christen sind, da ist ein Christ schuldig den Unchristen zu predigen --- ob ihr schon kein Mensch beruffen --- denn NB. Noth bricht alle Geseze zc. Conf. Gerb. de Ministr. p. 112. Atque *sub hac conditione*, & non aliter, cuius docendi potestatem Lutherum dedisse, eo usque verum est, ut ne ipse quidem *Adversarius*, id audeat diffiteri. Monet tamen 2.) Hanc *Limitationem* iis in rationibus, & locis, ad quæ provocaverit Lutherus, minime contineri. Lutherus, inquit, hätte vermöge seiner eigenen Gründe von erwähnten zusetzen, des Nothfalls und des Berufss, abstecken müssen, wenn ihm die Sache wäre rechtschaffen vorgestellet worden. Etenim, pergit, Lutherus potestatem publice docendi e Spirituali Sacerdotio deducit. Hoc autem a.) ad omnes fideles pertinet: ß.) nullam Vocationem humanam prærequirit: γ.) doctrinam publicam præcipue involvit. E.

R. Sacerdotium spirituale ad omnes pertinere Credentes, admittimus. Fatemur quoque, ad illud nullam hominis Vocationem requiri. Quæ cum nihilominus a futuro doctore publico exigatur, vel ex hoc unico liquet, a Sacerdotio Spirituali & interno, ad externum atque visibile non oportere concludi. Quapropter potestatem docendi publicam Sacerdotii mystici præcipuam partem esse, quod putat fanaticus, prorsus inficiamus. *Etsi enim omnes Credentes sunt Spirituales Sacerdotes* (verba sunt Lobeckl Disp. XVI. in A. C. n. 46. p. 356.) non tamen omnes sunt doctores. Paulus enim 1. Cor. XI, 29. scribit: non omnes esse Apostolos, non omnes Prophetas, non omnes doctores, & non omnes habere donum interpretandi, & explicandi Scripturas, sed diversimode demum distribuere dona spiritus sui pro utilitate & edificatione

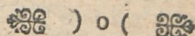
ficatione Ecclesie, v. 7. 8. 9. Et Petrus seipsum interpretatur, fideles omnes vocans sacerdotes, non, ut omnes promiscue, sine peculiari Vocatione, ministerio verbi, & Sacramentorum fungantur, sed ut offerant hostias Spirituales, Rom. XII, 1. Ebr. XII, 10. Et certe Sacerdotii Regalis, (sic enim in scriptura perpetuo appellatur, Ex. XIX, 6. Jof. LXI, 6. 1. Pet. II, 5. Ap. 1, 6.) partem esse doctrinam publicam, nullibi legitur. Forma quippe ejus consistit in possessione, & usurpatione facultatis, tum regendi, tum sacrificandi, quorum illa carnem, cum suis concupiscentiis: hæc spirituales hostias II. cit. respicit, quod egregie ac per-nervose deducit B. Carpz. in Disp. de regali fidelium sacerdotio, cap. II. Itaque Lutherus etsi publice docendi potestatem ad hoc Sacerdotium referat, distinguit tamen inter jus & juris exercitium, quorum illud ad omnes, hoc ad solum in Ecclesia Ministrantium, legitimeque vocatorum Ordinem pertinere existimat, juxta 1. Cor. XII, 28. Eph. IV, 12. seq. Addo, quod pro ipsius Adversarii confessione, omnes Christiani sunt sacerdotes mystici: qui tamen non omnes habent idoneas vires docendi publice, & explanandi Scripturas. Quo ipso palam fit, beneficium sacerdotii cum beneficio prophetiæ non oportere confundi. Quod quidem subodoratus Dn. D. Spenerus, vom Geißl. Priesterthumb qu. 13. p. 19. facetur: Daß eigentlich zu reden, das Opfern zum Priesterthumb, und das Göttliche Wort zum Prophetischen Ampt gehöre. Urget

3.) Lutherum ad 1. Pet. II, 9. provocare, quo tamen loco neque de casu necessitatis, neque de prærequisita Vocatione, agatur. Laqueum enim de omnibus. Vocari autem omnes non posse. E.

Respondemus cum Lobeccio in A. C. I. c. p. 357. Ut hoc verum est, de generali mandato, & vocatione, quam omnes fideles in baptismo accipiunt, & qua ab illis requiruntur, ut suos instruant, Deut. VI, 20. de verbo Dei inter se colloquantur, Ephes. V, 19. consolentur se invicem Dei verbo, 1. Thess. IV, 18. Evangelium confi-

teantur; Ita frustra ad peculiarem Vocationem, qua ministerium verbi & sacramentorum, certis personis ad illud idoneis demandatum, erabitur & accommodatur. Deus enim non omnes, sed aliquos, in Ecclesia constituit Doctores & Pastores, Eph. IV, 11. i. Cor. XII, 29. Et quemadmodum non sequitur: Omnes Laici sunt Reges, Apoc. I, 6. E. omnes pollicite, ac civiliter regnabunt; Sic non sequitur: Omnes Christiani sunt Sacerdotes. E. omnes publice, & sensibiliter prædicabunt. Quod argumentum est Ministerii Tripol. quo Prætorium conficit. Arg. VIII. p. 186. Interim in casu necessitatis licere cuivis, etiam non vocato, in Ecclesia docere, ex hoc loco Perrino, nec non i. Cor. IV. Pf. CXVI. & LI. recte colligebat Lutherus, ob universalitatem mandati, in eoque fundatam vocationem generalem, quam, ubi rite vocatus, qui doceat, non adest, posse Christiano docturo sufficere, supra monuimus. Excipit inprimis 4.) Lutherum pro se adducere Stephanum, quem tamen, florente Ecclesia, & citra vocationem docuisse, constat. R. Stephanum citra vocationem docuisse, falsissimum est. Erat enim vocatus immediate a Deo, cuius testimonium erant *τέρατα, & σημεία, Αβ. VI, 5. 8.* Vocatus erat mediate & ab Ecclesia *προς διακονίαν*, l. c. v. 6. Lutherus autem eodem sensu vocatum fuisse ad prædicandum negat, quo Paulus, sese ad baptisandum fuisse missum, inficiatur, i. Cor. I, 17. Diaconos enim t. t. non tam verbi præconium, quam mensæ ministerium, curare debuisse, constat. Vid. Cl. Espenceus in 1. ad Tim. f. 144. Reliqua, quæ objicit adversarius, vel jam ante discussa sunt, vel sua se levitate destruunt. Nec Augustanæ etiam Confessionis auctoritatem asserere opus est, cum sua se claritate adversus affundendam a fanatico caliginem facile tueatur!

SOLI DEO GLORIA.

EO-Beg. 2002

01 A 6729

Retra

Mi. 46

L. 5 29
I. N. 31

DISSERTATIO THEOLOGICA
QVA
**LIBERTINISMVM
DOCENDI**

A
JO. MERCKERO
ex instituto defensum
PRAESIDE
GOTTLIEB VVERNSDORFIO
Theol. Doct. & t. t. Prof. Publ. Extraord.

NVNC VERO EIVSDEM ORDINARIO, CONSIST. ECCLES. ASSESSORE
AEDIS D. MARIAE PASTORE, CIRCULI SAXONICI
SVPERINTENDENTE GENERALI, ORDINIS-
QVE SVI SENIORE

In Illustri ad Albim Academia

D. XXI. DECEMBR. A. R. S. c15 15cc III.
asserta legitimæ Vocationis necessitate

REJECIT
M. JO. ANDREAS Senff
Lommatio - Mifn.

EDITIO TERTIA.

WITTENBERGAE, APVD VIDVAM GERDESIAM, 1722

